

Gildebrief

Het Gilde van

Molenaars

Ambacht van molenaar
is bijgeschreven in de Inventaris
Immaterieel Erfgoed Nederland

Het Gilde van Molenaars

42e jaargang no. 1 maart 2023

Gildebrief

De Gildebrief is het verenigingsblad van Het Gilde van Molenaars (GVM) en verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 2.500 stuks in de maanden maart, juni, september en december. Alle leden van de vereniging hebben het recht in de Gildebrief artikelen te plaatsen, hun mening te uiten en kanttekeningen bij het beleid van de vereniging te plaatsen. Het hoofdbestuur van Het Gilde van Molenaars is niet verantwoordelijk voor deze uitingen en kan hierop niet worden aangesproken. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van artikelen berust bij de auteur. De redactie is, tenzij anders vermeld, verantwoordelijk voor het geheel als blad.

Abonnement niet leden

Niet leden van het Gilde kunnen zich abonneren op de Gildebrief door donateur van het Gilde te worden voor het minimale bedrag van 15 Euro.

Advertenties

Voor bedrijven of instellingen die gelieerd zijn aan 'de molenwereld' bestaat de mogelijkheid in de Gildebrief te adverteren. Informatie is verkrijgbaar bij de boekhouder (zie hieronder).

Bestuur van Het GVM

Voorzitter/veiligheid
Erik Kopp
voorzitter@gildevanmolenaars.nl

Secretaris
Tom Kreuning
Molenkade 8, 1829 HZ Oudorp NH
secretaris@gildevanmolenaars.nl

Penningmeester
Geert Jonker
penningmeester@gildevanmolenaars.nl

Opleidingscoördinator
Kees Kammeraat
opleidingscoördinator@gildevanmolenaars.nl

Afdelingscoördinator
Annie Driessen
afdelingscoördinator@gildevanmolenaars.nl

PR & Promotie
Peet Wessels
06 - 2120 7895
communicatie@gildevanmolenaars.nl

Ledenadministratie

Piet van Doorn
ledenadministratie@gildevanmolenaars.nl

Vertrouwenspersonen

Ada Meurs, 06 - 1676 6741
Willem van Breenen, 06 - 1121 4414

Verzekering

Jan Wieffer
verzekering@gildevanmolenaars.nl

Boekhouding

Andrien Muijers
boekhouding@gildevanmolenaars.nl

Examencoördinator

Wilma Dondergoor
examencoördinator@gildevanmolenaars.nl

Bliksemaffleidercontrole

André Canrinus
bliksemaffleidercontrole@gildevanmolenaars.nl

Veiligheidscoördinator

Erik Kateman
veiligheid@gildevanmolenaars.nl

Steunpunt molenbiotoop

Vereniging De Hollandsche Molen
Zeeburgerdijk 139, 1095 AA Amsterdam
020 - 623 8703, dhm@molens.nl

Rekeningnummers

IBAN NL40 TRIO 0198 54 28 95 (algemeen)
IBAN NL26 TRIO 0198 55 85 70 (Gildeverzendingen)
BIC TRIONL2U

In deze Gildebrief:

maart 2023

Jaarverslag over 2022	4
Jaarrekening 2021 met toelichting	8
Overzicht geslaagden	10
Uitnodiging Algemene Ledenvergadering	11
Jaarverslag 2022 bliksemaffleidercontrole	12
Ervaringen van de Examencommissie (deel 3)	14
Lintje voor Fons Laagland	15
Jubileummaand Drenthe	18
Molenprijs 2022 gaat naar Groningen!	23
Hoe ziet de molenwereld er over vijftig jaar uit? (2)	25
Juridisch adviseur van het Gilde	27
Meer dan 40 jaar molenvrienden	28
Even voorstellen: Erik Kateman	29
Korenmolens uit de 20 ^e eeuw	30
Ode aan de molenaar - Hoe begon het ook alweer...	32
Molenaar	33
Molenprijs verhoogd naar €100.000	34
Nationale Molendag feestelijker dan ooit	34
Jubileum van De Hollandsche Molen	34
Word molenaar	35

Redactie Gildebrief

Hoofredactie: Bas de Deugd
Namens bestuur: Tom Kreuning
Redactieadres: Dirk Karsstraat 47,
4143 AX Leerdam
Tel: 0345 - 630112
redactie@gildevanmolenaars.nl
Tekstredactie: Barend Zinkweg
Eindredactie: Johan van de Bunt

Vormgeving

Studio De Bunschoter

Druk

Drukkerij de Bunschoter, www.debunschoter.nl

Kopij en mededelingen

De redactie neemt graag kopij en suggesties voor artikelen in ontvangst en beoordeelt deze op plaatsbaarheid in haar geheel, gedeeltelijk of in gewijzigde vorm, zulks in overleg met de auteur.

Kopij voor het **juninummer** van 2023 moet in het bezit zijn van de redactie voor **1 mei 2023**. Voor een latere aanlevering dient men te overleggen met de redactie. Teksten (al dan niet met foto's) kunnen worden aangeleverd per email. Bij voorkeur in Word op emailadres redactie@gildevanmolenaars.nl.

Neem voor het meezenden van foto's even contact op met de redactie.

Wijziging persoonsgegevens

Voor het wijzigen van persoonsgegevens, bijvoorbeeld bij verhuizing, ga je naar "MijnGVM" op de website www.gildevanmolenaars.nl. Log in met je e-mailadres en wachtwoord, vervolgens ga je naar "Mijn Profiel", dan naar "Mijn Gegevens" en vul de nieuwe gegevens in. Hier kan je ook aangeven of je de Gildebrief wel of niet als papieren versie wilt ontvangen.

Nummer 1

Beste molenaar,
2023 wordt voor De Gildebrief het Jaar van de Watermolenaar. Op elke voorkant komt een watermolenaar te staan uit een van de vier provincies waar watermolens staan. Op deze manier willen we de watermolens en de watermolenaars meer aandacht geven. Dit valt mooi samen met de plaats van onze Algemene Ledenvergadering: de Opwettense Watermolen. Heel toevallig staat die ook op de voorkant van deze Gildebrief.

Ook deze keer hebben we weer meer kopij gekregen dan we kunnen plaatsen. Hier zijn we blij mee, maar het geeft ook het nodige gepuzzel over wat we kunnen plaatsen. De artikelen die we niet kunnen plaatsen, schuiven we door naar het komende nummer.

Veel leesplezier.

Namens de redactie, Bas de Deugd

KAM, maart 2023

Het jaar begon goed met veel wind en water. Dat is altijd een fijn begin voor de molenaar en de molen. Gelijk weer aan de gang: laat de molens maar draaien en malen.

Veel, veel minder goed was het nieuws dat mij bereikte over het plotselinge overlijden van Gerard Sturkenboom. Hij was een beminnelijk mens en een zeer kundig, veelzijdig en bevlogen molenaar. Gerard was oud-voorzitter van het Gilde, erelid en daarnaast lid van diverse andere besturen binnen de molenwereld. Vele molenaars in Noord-Brabant en de rest van het land hebben hun molens in de rouwstand gezet na het bekend worden van dit verdrietige nieuws, een gepast en eervol gebaar. Ik wens namens het Gilde zijn vrouw, kinderen, naaste familie en vrienden alle kracht en sterkte toe.

De overgang naar het schrijven van de volgende alinea valt me zwaar na de voorgaande woorden, maar toch ga ik deze brug over. Ik wil u namelijk graag nog een paar dingen meegeven.

Ons jubileum is voorbij en daarmee ook het

'Jaar van de Molenaar'. De jubileumcommissie en alle afdelingen hebben een geweldige prestatie geleverd; dank daarvoor! Ons jubileumjaar heeft veel aandacht gekregen in de lokale en landelijke media. Er is een record aan nieuwe aanmeldingen, er zijn bijzonder leuke activiteiten binnen de afdelingen georganiseerd en ik zie een groeiend gevoel van saamhorigheid onder de leden. Tijdens de afsluitende bijeenkomst in het Nationaal Openlucht Museum heb ik het estafettestokje overgedragen aan De Hollandsche Molen (DHM). Die is begonnen aan de viering van haar 100-jarige bestaan.

We beginnen aan de volgende vijftig jaar onder een nieuwe naam: Het Gilde van Molenaars (GVM). Ingesloten bij deze Gildebrief vindt u het nieuw logo voor op uw molenkleding. In de loop van het jaar hoop ik, dat we weer kleding in de webshop krijgen waarop het nieuwe logo al is verwerkt.

Wat zijn de plannen voor het komend jaar. Het ontwikkelen en uitrollen van de opleiding voor een korenmolen. Het voltooien van de vertaling in het Engels van onze handboeken

voor de wind- en watermolenaar. De planning is dat beide handboeken ruim voor de zomer gereed zijn. Het verdiepen van de samenwerking met de andere drie grote molenorganisaties –DHM, Het Gild Fryske Mounders en het Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde. We zoeken gezamenlijk naar gebieden waarop we elkaar kunnen versterken. DHM en het Gilde kregen een grote gift van een fonds en daarmee gaan we samen cursussen en handboeken voor houtzagen, olieslaan en graan malen (verder) ontwikkelen. En de internationale stuurgroep gaat verder met het aanbieden van 'workshops' en conferenties. Deze zijn elke keer 'online' te volgen. Dat doen we allemaal los van de 'standaard', zoals een Opleidingsraad en een Algemene Ledenvergadering. Kortom, we leunen niet achterover: er zullen weinig verveelmomenten zijn.

Ik wens u een veilig molenjaar. Blijf vriendelijk voor elkaar. En steek uw hand op als u denkt dat er iets niet goed gaat of als het gewoon anders moet.

*Erik Kopp,
voorzitter*

Jaarverslag over 2022

DOOR: TOM KREUNING, secretaris

Algemeen

Het jaar 2022 stond geheel in het teken van het 50-jarig jubileum van de vereniging. De maatregelen vanwege corona gooiden aan het begin van het jaar nog wat roet in het eten van de activiteiten, maar daarna ging de zon weer schijnen. Het hele jaar door stonden het Gilde en de provinciale afdelingen in de belangstelling en dat leverde een hoop nieuwe leden op.

Online streaming

Het streamen en online vergaderen zijn normale zaken geworden. Het bestuur vergaderde in 2022 nog steeds via ZOOM en de Algemene Ledenvergadering werd gestreamed vanuit een winters Vaals. Helaas bleek de internetverbinding niet toereikend om te streamen maar de vergadering kon later worden teruggezien op het YouTube-kanaal. De afdelingen geven theorielessen via ZOOM en het Gilde juicht dit alleen maar toe.

Vuurwerk

In 2022 was er helaas geen landelijk verbod op het afsteken van vuurwerk. In de gemeenten mét een verbod werd er geen gehoor aan gegeven en ook niet gehandhaafd. Gelukkig zijn er geen molens slachtoffer geworden van vuurwerk. Het Gilde is nog steeds voorstander van een blijvend vuurwerkverbod.

Bestuur

Samenstelling

Het bestuur bestaat sinds de Algemene Ledenvergadering van 1 april 2022 uit Erik Kopp (voorzitter), Tom Kreuning (secretaris), Geert Jonker (penningmeester), Annemie Driessen (afdelingscoördinator), Kees Kammeraat (opleidingscoördinator) en Peet Wessels (PR en communicatie).

Samenwerking

De samenwerking met vereniging De Hollandse Molen (DHM), het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde (AKG) en het Gild Fryske

Mounders (GFM) was ook dit jaar zeer prettig. Tweemaal per jaar komen de voorzitters bij elkaar in het zogenaamde voorzittersoverleg. Op de agenda staan altijd de punten veiligheid, lesmateriaal en internationale samenwerking. Ook wordt er samengewerkt op het gebied van het ontwikkelen van specialisaties. Het Gilde heeft de ledenvergaderingen van het Gild Fryske Mounders bezocht.

De werkgroep Immaterieel Erfgoed onder leiding van Bas de Deugd heeft een bijeenkomst met de UNESCO-commissie Nederland bijgewoond. Internationaal was er contact met veel molenaars via de werkgroepen en de Internationale Molenaarsconferenties. De komende tijd wordt het internationale netwerk nog meer uitgebreid en zullen er meer conferenties/werkgroepen over het ambacht van molenaar worden georganiseerd. De handboeken en de lesbrieven worden in het Engels vertaald dankzij een bijdrage van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed. Dit project komt in het voorjaar van 2023 gereed.

Jong Ambacht

In 2022 is Jong Ambacht als werkgroep ingesteld op de Algemene Ledenvergadering. Alle leden die in de categorie 14 tot en met 35 jaar vallen zijn automatisch, kosteloos lid van Jong Ambacht.

Maandelijks komt het bestuur van Jong Ambacht bijeen om de lopende zaken te bespreken. Er is contact geweest met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), De Hollandse Molen en overige instanties binnen de erfgoedsector. Jong Ambacht heeft geholpen bij de Molenjongerendag. Bij de afsluiting van het jubileumjaar was Jong Ambacht vertegenwoordigd en hebben zij een lezing gegeven. De complete missie en visie is te vinden op de website van het Gilde onder het tabblad Jong Ambacht.

Archief

Het opgeschoonde archief is nog steeds ondergebracht in een Shurgard-box in Alkmaar. Over het toegankelijk maken en de juiste manier van opslag van het digitale archief wordt nog nagedacht. Op de website komen steeds

meer documenten en boeken digitaal beschikbaar. Deze zijn voor iedereen gratis te downloaden zonder eerst te hoeven inloggen; dat is een voorwaarde van UNESCO om het ambacht uit te dragen.

Evert Smit Biotoopprijs

Deze prijs is in 2022 uitgereikt aan Riet Meijer, mede-eigenaar en bewoonster van de Hooidonkse Watermolen (vanaf 1997). Zij is lid van het adviesorgaan van de Molenstichting Noord-Brabant. Daarin vertegenwoordigt zij met name de belangen van de monumentale watermolens in de provincie Noord-Brabant. Met een enorme gedrevenheid is zij pleitbezorger voor de landschappelijke waarde van de watermolens. Op het gebied van watermolenlandschappen is Riet in de loop van de jaren een autoriteit geworden waar je niet aan voorbij kunt gaan.

Immaterieel Erfgoedprijs

De allereerste immaterieel erfgoedprijs van het Gilde is dit jaar uitgereikt aan het Erfgoedhuis Zuid-Holland. Voor het project *Molenverhalen* namen Ellen Steendam en Marloes Wellenberg de prijs in ontvangst van voorzitter Erik Kopp.

Financiën

Jaarrekening

Door het jubileum zijn de uitgaven van het Gilde wat hoger geweest dan oorspronkelijk begroot. Er is in 2022 meer uitgegeven dan dat er inkomsten waren. De jaarlijkse bijdrage van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed voor het Gilde is verhoogd en ook de kosten voor het vertalen van de handboeken zijn door de Rijksdienst betaald. Voor het uitgebreide financiële verslag wordt naar deze Gildebrief en de website verwezen. De boekhouding is in handen van Andrien Muijsers. De leden van de kascommissie zijn Michiel Baltussen, Robert Habing en Caroline Pikkemaat.

Leden

De ledenadministratie wordt verzorgd door

Piet van Doorn. Het ledenaantal is met 120 leden gestegen: van 2.677 op 1 januari tot 2797 leden op 31 december. Dit is een toename van bijna 4 %. Het aantal verwerkte nieuwe aanmeldingen bedroeg 246. Het aantal uitgeschreven leden bedroeg 126, waarvan 17 in verband met overlijden. Op 2 april, tijdens de Algemene Ledenvergadering in Vaals zijn Hub van Erve, Petro van Doorne en Jan Wief-fer tot erelid benoemd.

Ledenbestand

De tabel bevat een aantal dubbeltellingen zoals molenaars die zowel wind- als watermole-naar zijn en molenaars die geslaagd zijn voor de ene opleiding en bezig zijn met de andere. In de ledenadministratie is het aantal leden in opleiding voor wind- en watermolen samen meer dan 900. Het aantal leden dat werkelijk in opleiding is, is echter aanzienlijk lager. Om beter zicht te krijgen op het werkelijke aantal leden in opleiding, komt er vanaf 1 januari 2023 een nieuwe lidsoort bij: *Lid Maalploeg*. Leden die langer dan 6 jaar in opleiding zijn en laten weten de opleiding niet meer af te ronden met een examen, kunnen er voor kiezen om *Lid Maalploeg* te worden. Ook bestaat er voor deze leden een mogelijkheid om over te stappen naar het lidsoort *Molengids* of *Donateur*.

Opleidingen

Als we terugkijken naar het jaar 2022 constateren we allereerst met genoegen, dat er 69 leerling-molenaars geslaagd zijn voor het Ge-

tuig-schrift Molenaar.

Belangrijke onderwerpen die in 2022 de aandacht vroegen zijn: de werving/training/coaching van (nieuwe) instructeurs en een nieuwe opleiding gericht op het draaien met een korenmolen.

Instructeurs

De Opleidingscoördinator heeft een aantal vergaderingen van instructeurs bezocht. Uit deze bezoeken kwam het beeld naar voren, dat over het geheel genomen de instructie naar tevredenheid verloopt, zowel de praktijk-instructie op de molens als de theorieavonden. In sommige afdelingen wordt het (deels) online geven van theorielessen na de coronaperiode voortgezet.

Over de behoefte aan training/coaching van instructeurs liepen de meningen uiteen. Een duidelijke vraag hiernaar kwam niet uit alle bezochte afdelingen. Toegezegd is om in 2023 toch zo'n bijeenkomst te organiseren. Uit de gesprekken werd ook duidelijk, dat er nogal verschillend omgegaan wordt met de vastgelegde regels over *Taakomschrijving instructeurs, stagemolenaars en gastmolenaars* (zie Bijlage 2 in het Huishoudelijk Reglement). De feitelijke situatie blijkt soms naadloos in deze regels te passen en soms nauwelijks. Ook met de aanstellingseisen voor instructeurs wordt verschillend omgegaan. Stagemolenaars functioneren soms prima als instructeur, maar willen geen aanstelling tot instructeur.

In oktober is de eerste editie van de 'Nieuwsbrief voor Instructeurs' verzonden. Doel hiervan is instructeurs te informeren over voor

hen belangrijke zaken. De Nieuwsbrief zal alleen gemaakt worden als er belangrijke informatie is.

Korenmolenaar

Over een opleiding voor het zelfstandig draaien met een korenmolen zijn vervolgstappen gezet. Er is op twee vergaderingen van de Opleidingsraad verder over gesproken. Een conceptvoorstel over de inhoud van deze opleiding zal in maart 2023 worden besproken en vastgesteld. Aan de Examencommissie van De Hollandsche Molen is het verzoek gedaan om passende exameneisen voor deze opleiding vast te stellen. Het streven is deze opleiding in het najaar van 2023 van start te laten gaan.

Het weer

De Weercursus van David Hennevel is dit jaar niet aangeboden. Er wordt overwogen de cursus – op gunstige locaties – aan te bieden en het idee 'welke afdelingen er aan de beurt zijn' los te laten.

Er gaat elk jaar een cursusmoment aangeboden worden, waarbij het ene jaar twee en het volgende jaar één cursusavond beschikbaar is. Onderzocht wordt ook de mogelijkheid, een of meerdere van deze bijeenkomsten online aan te bieden.

Het verzorgen van het wekelijkse 'molenaars-weerbericht' op de website en het schrijven van een artikel over het weer in elke Gildebrieft is volgens afspraak uitgevoerd.

Handboeken

De tekst van de Handboeken is opnieuw beke-

Overzicht ledenbestand

		2022		+/-	2021	2020	2019	2018
Geslaagde leden	Windmolen	1583	1458 m / 125 v	+24	1559	1503	1498	1482
	Watermolen	74	68 m / 6 v	+2	72	73	71	67
Leden in opleiding	Windmolen	860	734 m / 126 v	+53	807	782	752	765
	Watermolen	87	72 m / 15 v	+22	65	57	60	65
Donateurs		127		+6	121	110	106	58
Jeugdleden		18		-1	19	18	15	14
Molengids		60		+6	54	47	48	45
Instructeur-vakmolenaar		8		-		8	9	11
Buitengewone leden		42		-	42	40	48	31
Ereleden		6		-	6	6	6	6

ken met als voornaamste punt het aanpassen van de naam 'Gilde van Molenaars'. In 2023 komt de nieuwste versie op de website. Alle bestanden op de website komen voortaan in het publiek toegankelijke deel.

Besloten is om voor hoofdstuk 8, het Weer, een nieuwe tekst te laten schrijven, omdat de huidige inhoud door veel leerling-molenaars te diepgaand wordt gevonden en praktischer zou moeten. Bij het herschrijven zal er vanuit het bestuur meegelezen en meegestuurd worden.

Opleidingsraad

De Opleidingsraad heeft tweemaal vergaderd. Diverse verenigingszaken zijn hierop besproken, waaronder de naamswijziging van de vereniging in *Gilde van Molenaars*. Verdere zaken over de opleiding waren de lesstof en de examenperiodes die in 2022 naar vier periodes zijn gegaan. Ook de zogenaamde verkorte opleiding voor draaien op een korenmolen is uitgebreid aan de orde gekomen. In 2023 wordt dit onderwerp verder uitgewerkt. De verslagen van deze vergaderingen staan op de website.

Examens

In 2022 is de opzet van de examens anders geworden. Om aan de wensen van de examenkandidaten tegemoet te komen is een proef van twee jaar gestart met vier maal per jaar examinering. Op de eerste dag van het kwartaal moet de opgave van kandidaten van de afdelingen binnen zijn, waarna kandidaten aan het eind van hetzelfde kwartaal nog geëxamineerd kunnen worden.

Voorzitter Eric Klopp

Er zijn 70 examens afgenomen waarbij 69 kandidaten slaagden. Dat is een slagingspercentage van 98,6%.

Ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum zijn op één dag (15 april) 15 kandidaten geëxamineerd op vier molens in de verschillende windstreken: allen met goed resultaat. Eveneens ter gelegenheid van het jubileumjaar zijn er op 24 november in Norg (Dr) drie jonge molenaars geëxamineerd van 16, 17 en 18 jaar. Ook hier was het resultaat positief en werd de gemiddelde leeftijd van onze molenaars met een gering aantal punten omlaag gebracht.

Het totaal aantal geslaagde windmolenaars vanaf het begin van het Gilde komt hiermee op 2.452. Het totaal aantal geslaagde watermolenaars komt hiermee op 103.

Veiligheid

Meldingen

Er zijn dit jaar vier voorvallen met materiële schade gemeld. Twee keer betrof het een staartbreuk, waarvan een keer omdat de molen werd gekruide terwijl de roekettingen nog vastzaten aan het gevlucht. Eenmaal is schade aan de molen ontstaan door het onjuist bedienen van de vang door een leerling. Verder vloog er een windbord ongecontroleerd uit het gevlucht.

Ook hebben zich vier ernstige ongevallen met persoonlijk letsel voorgedaan. Een molenaar is geraakt door een draaiende wijk tijdens het afzeilen. Een jong kind valt van een trap drie meter naar beneden. Een molenaar komt tijdens onderhoud aan het waterrad van een werkende watermolen vast te zitten, tijdig ingrijpen voorkwam erger. Tijdens het terugzetten van een loper op de ligger schiet de loper uit het spindel door kapot schroefdraad en valt tot op de begane grond. De molenaar valt eveneens naar beneden en raakt daarbij gewond aan ribben en rug. Dit ongeval is nog in onderzoek.

Ten slotte zijn er twee meldingen geweest van een onveilige situatie. De molenaar bevestigt het tuig van de valbeveiliging aan de stut of korbelt tegen de keerstijl. Dit is niet veilig. Zo'n stut is vaak stomp gemaakt en vastgeklemd tussen ondiep uitgehakte uitsparingen in de windpeluw en in de keerstijl. Een ruk aan het touw of bij een val is al voldoende om de stut eraf te rukken. Daarnaast is bij toeval ontdekt, dat een wipstok was ingerot

ter hoogte van het leklatje bij het achterkeuvelens.

Risico-inventarisatie en Evaluatie (RI&E)

De werkgroep Veiligheid heeft rond de zomer met inbreng van de veiligheidscoaches de RI&E doorgelicht en waar nodig aangepast. De verbeterde versie was de basis voor een hernieuwde bekrachtiging. Die heeft inmiddels plaatsgevonden. Ook is de Roe RI&E in gebruik genomen. Die is opgesteld door De Hollandsche Molen, naar aanleiding van het onderzoek naar meerdere roede breuken uit de afgelopen jaren.

Veiligheidscoördinator

De voorzitter van het Gilde heeft deze taak per 1 november overgedragen aan Erik Kateman. Mede door beide taken door één persoon uit te laten voeren, bleven activiteiten liggen zoals het organiseren van een veiligheidsdag.

Communicatie en PR

De Communicatie en Public Relations van het Gilde is in handen van Peet Wessels. Zij weet als geen ander het Gilde onder de aandacht van het publiek te brengen. Via Facebook en de website houdt zij de leden van het Gilde op de hoogte van al het molenaarsnieuws.

Sociale media

De Facebookpagina van het Gilde wordt goed onderhouden. Elke week wordt het weerbericht van David Henneveld op de website en op Facebook gezet. De pagina heeft inmiddels meer dan 1.500 volgers. Instagram heeft ongeveer 730 volgers en de verzameling molenaarsportretten breidt nog steeds uit (@gildevanmolenaars). De pagina van het Gilde op LinkedIn is aangepast en het Twitteraccount wordt eigenlijk niet gebruikt.

Website

De website wordt goed onderhouden. André Canrinus zorgt voor de technische ondersteuning. Kees Kammeraat en Tom Kreuning zorgen voor de inhoud. De indeling is verbeterd, bestanden zijn opgeschoond om het zo gebruiksvriendelijk en aantrekkelijk mogelijk te maken. Er zijn nog meer foto's toegevoegd en het aantal leesbestanden is behoorlijk uitgebreid doordat er nu meer boeken en alle Gildebrieven digitaal beschikbaar zijn. Aan het eind van 2022 is de hele website verhuisd en

is nu te bereiken via www.gildevanmolenaars.nl. Ook alle bestanden en e-mailadressen zijn aangepast aan de nieuwe naam.

Gildebrief

De Gildebrief is weer viermaal verschenen met eenmaal 32 en driemaal 36 bladzijden. De redactie is in handen van Bas de Deugd als hoofdredacteur, met Mark Dwarswaard als eindredacteur en Barend Zinkweg als tekstredacteur. Mark Dwarswaard heeft eind 2022 het stokje overgedragen aan Johan van de Bunt. De Gildebrief wordt opgemaakt en gedrukt bij onze huisdrukker De Bunschoter.

Jubileum

Eind 2019 is al begonnen met de voorbereiding van het vijftigjarig jubileum van het Gilde in 2022. De jubileumcommissie onder voorzitterschap van Peet Wessels had een heel programma samengesteld. De jubileumcommissie bestond uit: Ramon Kroes, Nico Willems, Thomaz van Os, Bas de Deugd, Jos Betting en Jesse in 't Veld. Iedere maand stond een afdeling centraal met hun activiteiten.

Er zijn dit jaar 12 nieuwsbrieven uitgestuurd in het kader van het jubileum naar onze leden via de ledenadministratie en naar andere geïnteresseerden. Het jaar 2022 is uitgeroepen tot het Jaar van de Molenaar, waarbij het Gilde gesteund werd door een Comité van Aanbeveling bestaande uit voorzitters/directeuren van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed, Unesco Nederland en De Hollandsche Molen. Daarnaast mochten we eveneens de steun ontvangen van de Commissarissen van de Koning van de provincies Drenthe, Overijssel, Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant. De leden van het Comité van Aanbeveling zijn op de hoogte gehouden van alle activiteiten en hartelijk bedankt voor hun steun voor het ambacht van molenaar.

Op 15 januari heeft H.K.H. Prinses Beatrix het jubileum officieel geopend door het canvas van het Jaar van de Molenaar te onthullen. Er was een grote bijeenkomst gepland in het Zaan Museum maar vanwege corona was dit afgelast. Gelukkig was de Prinses bereid om het jaar te openen tijdens een zeer beperkte bijeenkomst op molen Het Jonge Schaaap.

Jubileumboek

Er is twee jaar lang hard gewerkt aan het boek 'Molens moeten draaien' over vijftig jaar Gilde van Vrijwillige Molenaars. De redactie-

commissie bestond uit Dick Jan Braaij, Eric Zwijnenberg, Klaas Zaal jr., Pedro Germes, Rick Bakker en Tom Kreuning. De fotografen Laura Ruinemans, Bianca van den Heuvel, Johan Witteman en Richard Janssen waren vaak dagenlang op pad waren voor dit boek. Het boek werd op 30 maart 2022 gepresenteerd tijdens een bijeenkomst op krijtmolen d'Admiraal in Amsterdam-Noord. Het boek in full colour en 192 pagina's tellende is in samenwerking met uitgeverij Matrijs uitgegeven. Diverse fondsen, bedrijven en particulieren zorgden voor een financiële bijdrage. Hierdoor was het mogelijk het jubileumboek niet alleen iets groter te maken maar het ook aan alle leden toe te sturen.

Activiteiten

Op 9 april hebben zoveel mogelijk molenaars hun molen laten draaien met als doel zoveel mogelijk bekendheid voor het Gilde te krijgen. Dit is geweldig goed gelukt met veel publiciteit in zowel de regionale als de landelijke pers, TV en radio. De website kende die dag een record aantal bezoekers.

Op 15 april heeft een examinering plaats gevonden waarbij 15 kandidaten verdeeld over de vier windstreken examen hebben gedaan waarbij iedereen is geslaagd. Er is een molenjongerendag geweest in september op molen Het Pink en in november zijn er in het kader van het jubileum drie zeer jonge molenaars geëxamineerd en met goed gevolg geslaagd. Op 10 december was de afsluiting van het jubileumjaar in het Openluchtmuseum in Arnhem. Door een ongelukkige planning van het museum was het erg druk en konden sommige deelnemers het museum niet bereiken. Ook heeft de jubileumcommissie een mooi molenaars-verhalenboek uitgegeven dat op 10 december is uitgedeeld. Dit boek is voor iedereen verkrijgbaar bij hun afdeling (zolang de voorraad strekt). Al met al was het een mooie afsluiting van een bijzonder jubileumjaar.

Ondersteunende diensten

Controle bliksembeveiliging

Deze gratis service van het Gilde kan door leden worden aangevraagd via de website. Naast coördinator André Canrinus bestaat het team uit: Hendrik-Jan Berghuis, Paul Breijs, Johan Krone, Riekus Meijering en Evert van Rooijen. Er zijn in totaal 71 molens gecontroleerd en er zijn 146 adviezen uitgebracht. Bij 15 molens werden geen gebreken geconsta-

teerd. Zoals elk jaar is de aardingskabel ook nu weer letterlijk de zwakke schakel, direct gevolgd door contactproblemen rond de brugjes op de roeden en de staartbalk. Dit betrof 54 van de 144 adviezen. In de meeste gevallen kan de molenaar problemen rond de aardingskabel en de brugjes zelf oplossen.

Verzekeringen

Elk lid is via de contributie volledig verzekerd tegen Wettelijke Aansprakelijkheid (WA). Dit geldt zowel voor schade aan molens als aan personen of zijn/haar eigendommen. Daarnaast kan men nog steeds de ongevallenverzekering afsluiten. Dit is een verzekering die bij invaliditeit uitkeert aan de verzekerde en bij overlijden aan de nabestaanden. Deze is verplicht voor leden-in-opleiding en vrijwillig voor geslaagde leden. Per 1 januari 2022 is de leeftijdsgrens voor de ongevallenverzekering komen te vervallen. Echter boven de leeftijd van 75 jaar wordt de uitkering gehalveerd. Het ledenaantal dat op 31 december via het Gilde voor ongevallen is verzekerd is 2.256. In 2022 zijn een aantal zwaardere ongevallen definitief afgehandeld.

Het verzekeringssecretariaat is in handen van Jan Wieffer.

Vertrouwenspersonen

Ada Meurs en Willem van Breenen zijn de vertrouwenspersonen van het Gilde. Zij hebben zich met een aantal meldingen beziggehouden. Hier speelden vaak de relatie tussen een molenaar-in-opleiding en een instructeur een rol. Ook waren er een paar klachten over het toelatingsexamen waarbij sommigen zich onheus bejegend voelden. Het Gilde heeft een preventie- en integriteitsbeleid ontwikkeld om voor iedereen een veilige omgeving te creëren. Het Gilde heeft akkoord gekregen van het ministerie om gratis VOG's (Verklaring Omtrent het Gedrag) te mogen aanvragen. Hiermee wordt begin 2023 gestart voor (afdelings-)bestuursleden en instructeurs.

Tot slot

Het bestuur dankt alle leden voor hun vrijwillige inzet: molenaars, instructeurs, molenaars-in-opleiding, molengidsen, vrijwilligers in een molenwinkel of anderszins, bestuursleden van alle afdelingen, leden van de verschillende commissies en ondersteunende diensten en onze donateurs. Door uw inzet blijven de molens draaien en malen.

Jaarrekening 2021 met toelichting

DOOR: GEERT JONKER, penningmeester

Hieronder vindt u de Jaarrekening van het Gilde van Molenaars over het jaar 2022.

Korte samenvatting

Door de corona-pandemie, ons jubileum en de BTW-verplichting door de Belastingdienst was het in financieel opzicht een apart jaar voor onze vereniging. Het jaar werd boekhoudkundig afgesloten met een nadelig saldo van ruim € 33.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de uitgaven voor het jubileum, de kosten voor het mooie jubileumboek *Molens moeten draaien* inbegrepen. Het eigenlijke verlies op het jubileum was nog veel groter, maar boekhoudkundig lijkt het totale verlies beperkt door het ontvangen van een extra subsidie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) voor het vertalen van onze Handboeken in 2022. Als we de inkomsten en de uitgaven van het jubileum buiten beschouwing laten en alleen naar de normale bedrijfsvoering kijken dan is het jaar afgesloten met een positief resultaat van € 17.000. We hoeven ons dus over onze reguliere inkomsten en uitgaven geen zorgen te maken: die zijn in goede balans met elkaar.

BTW

Vanaf 1 juli zijn we door de Belastingdienst

Penningmeester Geert Jonker

BTW-plichtig gesteld. Dit betekent dat we de BTW die we betalen aan derden (bijvoorbeeld De Bunschoter) moeten verrekenen met de BTW-inkomsten uit bijvoorbeeld de contributie en het lesmateriaal.

Een eerste onderzoek heeft laten zien, dat in een normaal boekjaar, zonder bijzondere activiteiten, we ongeveer evenveel BTW betalen als we ontvangen. We verwachten dat we in de komende jaren meer zaken gaan uitbesteden (zoals het vertalen van de Handboeken). Dan is het voor ons Gilde gunstiger om (voorlopig) BTW-plichtig te zijn.

Reserves/voorzieningen

Deze zijn ruim voldoende voor een organisatie als het Gilde, zowel de algemene en het schade-, weerstands- en lesstoffonds. Eind 2022 is een nieuw fonds opgenomen namelijk een rechtsbijstandsfonds. Dit is om eventuele toekomstige juridische kosten te dekken, voor het geval we betrokken raken bij een rechtszaak. Het fonds is gevuld met € 30.000 uit het schadefonds. Daar zit nu nog steeds bijna € 31.000 in, wat ruim voldoende is om het eigen risico van een groot aantal schades te dekken. Deze hoeven niet uit de algemene middelen van het lopende boekjaar bekostigd te worden. Wat betreft verzekeringen was het een jaar met naar verhouding veel schade, zowel persoonlijke ongelukken als materiele schade. Het totale bedrag dat uitgekeerd is bedroeg € 9.000.

In de tabellen hieronder vinden jullie de beginbalans (eind 2021) en eindbalans (eind 2022) en een overzicht over de inkomsten en de uitgaven, met dezelfde posten van de twee vorige jaren. De letters in de achterste kolom verwijzen naar de toelichtingen die onder de laatste tabel gegeven worden.

De cijfers zijn goedgekeurd door de Kascommissie en zij hebben een decharge-verklaring opgesteld die zij ter goedkeuring voor zullen leggen aan de ALV.

Opmerkingen en Toelichting van de letters:

- A** In 2021 hebben we voor het eerst donaties op 2022 geboekt die na 1 oktober binnen kwamen.
- B** De jaarlijkse subsidie van de RCE is met € 5.000 verhoogd.
- C** De RCE betaalde in het kader van UNESCO-status een bedrag van € 30.000 voor de vertaling van de lesstof voor water- en windmolenaar.
- D** Ontvangst over twee jaar voor het jubileum algemeen: € 775.
- E** Ontvangst over twee jaar voor het jubileumboek: € 31.353,45.
- F** De afdeling Groningen had over 2021 geen afdelingsbijdrage ontvangen. Dit jaar kregen ze het alsnog plus het geld voor dit jaar.
- G** Na corona konden er weer fysieke vergaderingen gehouden worden.
- H** Er is weinig bijgedrukt en er zit ongeveer € 2.000 verschil in vanwege de BTW-verrekening.
- I** Voornamelijk kosten voor examenspeldjes.
- J** We deden een flink aantal schade-uitkeringen. Hiervoor hebben we een voorziening (het schadefonds).
- K** Algemene Ledenvergadering jubileumjaar Zuid-Limburg met streamingkosten.
- L** De per post verzonden facturen en herinneringen werden vorig jaar nog op 'bestuur' geboekt. Dit wordt nu op 'ledenadministratie' geboekt.
- M** Er is in 2022 meer vergaderd en gereisd (en minder via Zoom).
- N** Voor een groot deel een bijdrage voor het Roedenonderzoek van De Hollandsche Molens.
- O** Tot nu toe alleen maar Zoom-conferenties.
- P** Het boek kostte € 52.665,55 (ex BTW) over twee jaar.
- Q** Jubileumviering algemene kosten € 32.186,92 (ex BTW) over twee jaar.
- R** Het grootste gedeelte voor nieuwe vlaggen, badges, enz.
- S** Hiervoor hebben we dus € 30.000 van de RCE gekregen.

Omschrijving	Expl. Regk. 2020	Expl. Regk. 2021	Expl. Regk. 2022	
BATEN / INKOMSTEN	Baten	Baten	Baten	
Contributie	63.959,08	51.400,42	52.920,69	
Donaties		540,00	2.022,50	A
Entreegelden	9.890,00	11.716,00	12.824,25	
Verzekeringspremie WA en WA+		14.184,50	14.804,50	
Verzekeringspremie ONG	19.038,00	19.724,00	21.870,00	
Opbrengsten Webshop	2.314,41	2.719,75	3.085,25	
Subsidie RCE	20.000,00	20.000,00	25.000,00	B
Rentebaten	-	-	-	
Overige inkomsten	671,00	894,78	864,50	
TOTAAL OPLEIDINGS ACTIVITEITEN	115.872,49	121.179,45	133.391,69	
Ontvangen RCE voor vertaling lesstof			30.000,00	C
Ontvangen Jubileum Algemeen		425,00	350,00	D
Ontvangen Jubileum Boek		12.000,00	19.353,45	E
TOTAAL INKOMSTEN JUBILEUM		12.425,00	19.703,45	
BATEN TOTAAL INCL JUBILEUM	115.872,49	133.604,45	183.095,14	
LASTEN // UITGAVEN	Lasten	Lasten	Lasten	
OPLEIDING	-41.280,11	-43.064,67	-37.563,47	
Opleidingskosten afdelingen	-16.692,50	-14.966,00	-18.008,00	F
Opleidingsraad	-	-	-2.675,42	G
Verdere scholing	-1.846,28	-4.772,86	-1.700,00	
Molengidsen	-	-	-	
Facturen De Nieuwe Molenaar				
Actualisatie Basisopleiding	-	-	-	
Kosten lesstof	-22.426,86	-20.282,08	-13.057,53	H
Kosten Gildeverzendingen	-	-330,15	-951,30	I
Examens DHM.	-	-114,44	-794,58	
Werkgroep lesstof/gebruikers	-			
Kosten opleiding watermolenaars	-314,47	-99,14	-376,64	
Kosten opleiding houtzaters	-	-	-	
Kosten opleiding pellen	-	-2.500,00	-	
VERZEKERING	-34.703,97	-25.230,87	-36.671,75	J
Betaalde verzekeringspremies	-32.918,82	-25.230,87	-27.783,41	
Kosten en uitbetalingen	-1.785,15	-	-8.888,34	J
ALGEMEEN	-35.936,51	-34.002,53	-41.736,02	
Ledenvergadering	-	-	-3.926,40	K
Betaalkosten Bank en Mollie	-593,02	-1.539,06	-1.759,30	
Ledenadministratie	-3.684,84	-325,82	-1.113,70	L
Gildebrief	-20.886,01	-23.260,75	-23.326,06	
Website (oa Gengko)	-1.460,88	-1.254,29	-1.340,44	
Bestuur en administratie	-5.441,07	-4.833,91	-6.796,76	M
Vertrouwenspersoon	-	-	-	
Veiligheid Et coaches	-	-385,99	-	
Bliksemafleidercontrole	-1.266,82	-1.122,50	-913,36	
Kosten Webshop	-1.142,95	-	-	
Gilde PR activiteiten	-808,72	-	-2.559,50	N
Reserveringen/Int.Conf./	-652,20	-	-	O
Overige kosten		-1.280,21	-0,50	
SUBTOTAAL: UITGAVEN VOOR OPLEIDING	-111.920,59	-102.298,07	-115.971,24	
UITGAVEN JUBILEUM		-4.090,90	-80.761,57	
Kosten Jubileumboek		-2.506,42	-50.159,13	P
Kosten Jubileum activiteiten alg.		-1.584,48	-30.602,44	Q
UITGAVEN DIVERSEN 1-MALIG			-19.562,08	
Kosten naamswijziging			-12.819,63	R
Kosten vertalen lesstof			-6.742,45	S
TOTAAL LASTEN // UITGAVEN	-111.920,59	-106.388,97	-216.294,89	
Saldo normale activiteiten	3.951,90	18.881,38	17.420,45	
Saldo Jubileum	-	8.334,10	-61.058,12	
Saldo bijz inkomsten en uitgaven			10.437,92	
Saldo Totaal (incl subsidie + Naamsverandering)	3.951,90	27.215,48	-33.199,75	

Bedragen in €

- T** Debiteuren nu inclusief nog niet betaalde contributie-facturen.
- U** We zijn dit jaar BTW-plichtig geworden. In het derde kwartaal ontvingen we bijna € 6.000.
- U** In het vierde kwartaal inden we contributie (belast) en krijgen nu nog € 23 terug.

- V** Het schadefonds is nu gesplitst in een 'schadefonds' en een 'rechtsbijstandsfonds'.
- W** Inclusief eindafrekening Openlucht Museum eindmanifestatie 50 jarig jubileum. Dit werd in 2023 ontvangen en betaald.
- X** Vanaf 1 juli 2022 drukt de BTW nadelig op de inkomsten uit contributie. De inkom-

sten van de betalingen door leden in december worden vanaf 2023 in januari geboekt, omdat het geld in januari pas wordt uitgekeerd.

BALANS	Balans 2020	Balans 2021	Balans 2022	
ACTIVA	386.959,39	402.770,97	380.316,13	
Debiteuren	1.750,00	3.070,50	7.585,90	T
BTW Rekening Courant			22,89	U
Bank	385.209,39	399.700,47	372.707,34	
PASSIVA	244.940,14	402.770,97	380.316,13	
Weerstandsfonds	16.903,23	16.903,23	16.903,23	
Schadevoorziening	60.858,55	60.858,55	30.858,55	V
Rechtsbijstandsfonds			30.000,00	V
Reserve Lesstof	31.548,85	31.548,85	31.548,85	
Biotoopfonds	2.629,33	2.629,33	2.129,33	
RCE reserve conservering	401,44	-	-	
Algemene Reserve	142.019,25	142.420,69	142.420,69	
Reservering 50 jaar gilde			27.215,48	
Totaal Voorzieningen & Reserves	112.341,40	254.360,65	281.076,13	
Resultaat boekjaar		27.215,48	-33.199,75	
Crediteuren	132.598,74	41.528,84	51.404,96	W
Vooruitontvangen Contributie		46.117,50	43.732,79	
Vooruitontvangen WA premies		13.012,00	14.129,50	
Vooruitontvangen ONG premies		18.961,50	21.033,00	
Vooruitontvangen Donaties		1.575,00	2.139,50	

Bedragen in €

Overzicht geslaagden

Dinsdag 13 september 2022

De Windhond, Soest

F.H. Chevalking
E. van Norren
A.B. Bolster
G. Gelderman

Donderdag 22 september 2022

Windlust, Goudswaard

M.J. de Ruijter
K.G. Feteris - van Gulik
B. van der Hee

Donderdag 24 november 2022

Noordenveld, Norg

W.J. Telgen
S. Boom
C.J. Manche

Dinsdag 6 december 2022

de Molen van Verbeek, Sint Odiliënberg

B. van der Maat
P.J.J. Teunissen

Donderdag 8 december 2022

De Hoop, 't Zand

R.C.A. Admiraal
M.A. Jansen

Dinsdag 13 december 2022

De Vriendschap, Veenendaal

E.J. Van Toorn
D.D.J. de Grave
D.R.C. van Keulen

Donderdag 15 december 2022

De Prins van Oranje, Bredevoort

B.J. Kaptein
V.M.M. Reijs

Uitnodiging Algemene Ledenvergadering

DOOR: TOM KREUNIG

Aan leden en donateurs van Het Gilde van Molenaars.
Hierbij nodigen wij u uit voor de Algemene Ledenvergadering 2023 die gehouden wordt op

**Zaterdag 1 april 2023
in de Watermolen van Opwetten
Opwettenseweg 203, 5674 AC Nuenen**

Aanvang: 10.00 uur:

De agenda en alle vergaderstukken staan op de website
www.gildevanmolenaars.nl.

**Aansluitend zal er een lunch worden geserveerd.
In de middag is er gelegenheid de watermolen te bezoeken.**

In verband met de **reservering van de lunch** is bevestiging van uw komst **verplicht** via: secretaris@gildevanmolenaars.nl.
De vergadering zal door middel van een **livestream** te volgen zijn via internet (YouTube).
Na afloop is de vergadering terug te zien op het YouTubekanaal van het Gilde.
De **link** komt op de website te staan.

Parkeren

Er is een parkeerplaats op het terrein van de watermolen en er zijn parkeerplaatsen aan de weg, links van de poort. Ook aan de overkant van het terrein is er mogelijkheid om te parkeren. Dit wordt aangegeven met een bord.

Routebeschrijvingen

Vanuit Helmond

Volg de A270 richting Eindhoven en ga aan het einde van de snelweg bij de stoplichten rechtsaf de Wolvendijk op. Na ongeveer 500 meter ligt de WATERMOLEN van Opwetten aan de rechterkant.

Vanuit Geldrop (richting Nuenen)

Volg vanuit het centrum van Geldrop de Nuenenseweg en Collse Hoefdijk richting Nuenen. Ga bij het viaduct over de A270 richting Eindhoven linksaf de snelweg op. Ga aan het einde van de snelweg bij de stoplichten rechtsaf de Wolvendijk op. Na ongeveer 500 meter ligt de WATERMOLEN van Opwetten aan de rechterkant.

Vanuit Geldrop (via Eindhoven)

Volg vanuit het centrum van Geldrop de Eindhovenseweg en de Geldropseweg richting Eindhoven. Ga bij de stoplichten met aan de rechterkant de Ford-garage, rechtsaf de rondweg op. Bij de grote rotonde (Berenkuil) de eerste afslag naar de Eisenhowerlaan (N270) nemen richting Helmond. Bij de tweede stoplichten, net voordat de snelweg

begint, linksaf slaan naar de Wolvendijk. Na ongeveer 500 meter ligt de WATERMOLEN van Opwetten aan de rechterkant.

Vanuit Sint-Oedenrode/Son en Breugel

Volg de A50 richting Eindhoven en houd nabij industrieterrein Ekkersrijt de richting Eindhoven Centrum aan. Volg de John F. Kennedylaan tot de eerste stoplichten en ga hier linksaf naar de Onze Lieve Vrouwestraat (rondweg). Deze gaat automatisch over in de Insulindelaan. Bij de grote rotonde (Berenkuil) de derde afslag naar de Eisenhowerlaan (N270) nemen richting Helmond. Bij de tweede stoplichten, net voordat de snelweg begint, linksaf slaan naar de Wolvendijk. Na ongeveer 500 meter ligt de WATERMOLEN van Opwetten aan de rechterkant.

Vanuit Eindhoven Centraal Station

Volg vanaf de Fellenoord de weg die overgaat in de Prof. Dorgelolaan. Bij de grote rotonde (Berenkuil) de tweede afslag naar de Eisenhowerlaan (N270) nemen richting Helmond. Bij de tweede stoplichten, net voordat de snelweg begint, linksaf slaan naar de Wolvendijk. Na ongeveer 500 meter ligt de WATERMOLEN van Opwetten aan de rechterkant.

Openbaar vervoer

Vanuit Eindhoven Centraal Station gaan buslijnen 5 en 6 naar haltes op ongeveer een kwartier lopen van de molen. U kunt uw reis plannen via www.9292ov.nl

Jaarverslag 2022 bliksemafleidercontrole

DOOR: ANDRÉ CANRINUS, coördinator bliksemafleidercontrole

Organisatie

Op dit moment bestaat ons team uit de volgende personen:

Hendrik-Jan Berghuis, Paul Breijs, André Canrinus, Johan Krone, Riekus Meijering en Evert van Rooijen.

Uitgevoerde controles

Het afgelopen jaar hebben we 71 molens gecontroleerd. Deze zijn als volgt over de volgende provincies verdeeld:

Groningen	1
Drenthe	4
Gelderland	7
Utrecht	7
Noord-Holland	10
Zuid-Holland	32
Zeeland	1
Noord-Brabant	4
Limburg	5

Resultaten

In totaal zijn er 146 adviezen uitgebracht. Dit komt neer op gemiddeld twee adviezen bij elke controle.

Jaar	Controles	Adviezen	Advies per controle
2019	59	99	1,7
2020	84	180	2,1
2021	88	164	1,9
2022	71	144	2,0

Hersteladviezen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de adviezen die we het afgelopen jaar hebben uitgebracht, waarbij de aantallen van 2020 tussen haakjes zijn weergegeven:

Aardingskabel	37	(47)
Aardingssysteem	19	(15)
Afgaande leidingen	4	(5)
Putten	6	(10)
Doorverbinding roeden en askop, brugjes	46	(36)
Sleepcontact	5	(4)
Potentiaalvereffening	9	(6)
Ringleiding	3	(7)
Overspanningsbeveiliging	4	(8)
Overig	5	(3)
Stalen staartbalk/stalen spruit	5	(4)
Metalen vlaggenmast	0	(3)

Zoals elk jaar is de aardingskabel ook nu weer letterlijk de zwakke schakel, direct gevolgd door contactproblemen rond de brugjes op de roeden en de staartbalk. Dit betreft 54 van de 144 adviezen. In de meeste gevallen kan de molenaar problemen rond de aardingskabel en de brugjes zelf oplossen.

Goed nieuws

Zoals elk jaar zijn er ook molens waar we bij de controle geen gebreken geconstateerd hebben. Het afgelopen jaar waren dat de volgende 15 molens:

Klikjesmolen – Oostwoud
 Ceres – Bovenkarspel/Broekerhaven
 De Rijnenburgermolen – Hazerswoude-Rijndijk
 De Kortlandse Molen – Alblasterdam
 De Pere – Oost-Souburg
 De Onrust – Oude Pekela
 De Graaflandse Molen – Groot-Amers
 Oudendijkse Molen – Hoornaar
 De Ster – Utrecht
 De Jonge Sophia – Groot-Amers
 St. Martinus – Didam
 De Welvaart – Horn
 Moppemolen – Rijpwetering
 Windlust – Nieuwerkerk aan den IJssel
 De Googermolen – Oude Wetering/Roelofarendsveen

Kritische molenaar

Laatst kregen we een vraag van een molenaar-in-opleiding. Die vroeg zich af wat de gevolgen zijn van een metalen ster met verlichting bovenop het bovenste end van de molen. Dit zijn vragen waar wij als controleurs blij van worden. Natuurlijk is zo'n verlichte ster van veraf zichtbaar. Het is daarom begrijpelijk als mensen op het idee komen de molen op die manier te verlichten.

De gevolgen

De bliksembeveiliging van een molen bestaat in de basis uit drie delen:

- het hoogste deel dat de *opvanger* genoemd wordt
- de *afleider*, waar bij een inslag de stroom door gaat naar de aarde
- de *aarding*, zoals aardelektrodes of aardingsputten waaraan de afleiders worden verbonden.

De stalen roeden zijn het hoogste punt en doen daarom dienst als *opvanger* van de bliksem. Deze stroom mag niet in de buurt van de elektrische installatie komen. De bedrading van de elektrische installatie is niet berekend op de zeer hoge bliksemstromen. Als op het bovenste end een metalen ster staat met verlichting, dan gaat het elektriciteitsnet als opvanger dienst doen. Als nu de bliksem inslaat, is de kans op schade en brand in de molen erg groot.

Algemene regel

We moeten er altijd voor zorgen, dat delen van de elektrische installatie nooit in de buurt van onderdelen van de blikseminstallatie komt. Denk daarbij aan buitenlampen en elektrische kabels. Met 'in de buurt' wordt bedoeld: een afstand van minder dan 1 meter.

Koning
Molenzellen

- Nieuwe zeilen
- Reparaties
- Touwwerk
- Smeermiddelen
- En meer...

Fa. Koning v.o.f.
058-2135830 / 06-15107316
info@koning-molenzellen.nl

www.koning-molenzellen.nl

MOLENSTEENMAKERIJ

Alle soorten molenstenen, scherpdienst, afstellen,
maaltechnisch advies.

Onderhoud aan oliestenen en pelstenen.

Restauratie van stenen en maalstoelen.

Kweernen, wrijfstenen, demo-steentjes.

Kneus- en scherphamers.

www.molenzellen.nl

Werkplaats: Eendenpoelseweg 6a, 6581 AB Malden, Nederland

Tel.: 0031 (0)24 696 36 54 / 0031 (0)6 53 66 76 86

E-mail: molensteinmakerij@planet.nl

Zeilmakerij van Neerven bv

MOLENZEILEN

Kwaliteit **Polyester: BRUIN, WIT**

Kwaliteit **Marlon: BOLUS ROOD**

Driek van Erpstraat 1
5341 AK OSS
Tel. 0412-624028

E-mail: info@zeilmakerijvanneerven.nl

**DEGELIJKHEID EN
GEGARANDEERD DE
BESTE KWALITEIT !!**

WIEKENMAKERIJ

VAAGS

AALTEN

ONTWERP & PRODUCTIE

550+ gelaste roeden

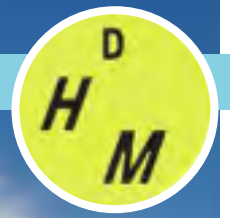
100% NDO lascontrole

45+ geklonken roeden

100% betrouwbaar

www.wiekenmakerij.nl

- In onze **wiekenmakerij** lassen en klinken we molenroeden met kennis en ervaring van meer dan **100** jaar molenmakerij.
- Elke molenroede en wieksysteem is **uniek** en wordt nauwkeurig ontworpen met **aandacht** voor historie en betrouwbaarheid.
- Onze medewerkers en processen zijn gecertificeerd, we passen **100%** NDO lascontrole toe en leveren onze vertrouwde garantie.
- Ga naar **wiekenmakerij.nl** voor betrouwbare roeden en wieken.
- **Volkomen. Vertrouwd. Verzekerd.**

Ervaringen van de Examencommissie (deel 3)

Na twee eerdere artikelen over ervaringen tijdens de examens volgt hierbij het derde en voorlopig laatste artikel. Dit gaat over ervaringen die we als examinatoren opdoen bij het onderwerp 'het weer'. Veel kandidaten vinden dat een lastig onderwerp.

Na twee eerdere artikelen over ervaringen tijdens de examens volgt hierbij het derde en voorlopig laatste artikel. Dit gaat over ervaringen die we als examinatoren opdoen bij het onderwerp 'het weer'. Veel kandidaten vinden dat een lastig onderwerp.

Kijken

In algemeen is onze ervaring dat er – kortweg gezegd – te weinig naar de lucht gekeken wordt. Alleen het *Handboek Molenaar* goed bestuderen is niet voldoende. Men 'weet' dan wel iets van het weer, maar men 'ziet' te weinig van het weer. Je weet dan wel dat er doorgaans na een warmtefront een koufront volgt. Hoe je dat koufront dan kunt herkennen, wordt niet goed beschreven. Ongetwijfeld zal iedereen in ons winderige landje wel eens ervaren hebben, dat je op de heenreis tegenwind had en tot je ongenoegen op de terugweg weer! Maar wie heeft toen de moeite genomen, bij thuiskomst de weerkaart te bekijken. Dan kan je zien, waardóór de wind kennelijk flink gedraaid is?

Elke dag

Daarom: train jezelf het weerbericht te volgen, een weerkaart te bekijken en te zien wat er in de lucht gebeurt. Doe dat niet alleen als

je op de molen bent, maar elke dag. Zie je het verband tussen een weerbericht en de weerkaart? Zie je wat er in de lucht gebeurt? Of draai het om: je merkte dat vanmiddag die buien ineens ophielden en binnen de kortste keren de zon scheen in een grotendeels blauwe lucht. Hoe kwam dat?

Enkele lastige gespreksonderwerpen

- **naderend warmtefront.** Bij een onbewolkte lucht is de ontwikkeling in de bewolking goed waar te nemen: van hoog en dun naar laag en dik. Maar hoe kun je een naderend warmtefront waarnemen als de lucht bewolkt is?
- **buien.** Als een uitgroeiende Cumulus aan de top uitwaait in een aambeeld is die bij een grotendeels onbewolkte lucht prima te zien. Maar wat zie je van diezelfde bui als een gesloten wolkendeek het zicht erop grotendeels wegneemt?
Over buien gesproken: 'Wat ga je doen als je in de verte een bui ziet hangen?' Het (goede) antwoord horen we niet zo vaak: 'Eerst maar eens volgen om te zien waar die heen gaat'. Volg zo'n bui dus om de trekrichting te bepalen.
- **depressies en buien.** Zowel depressies als

buien kunnen langs de molen trekken of er recht overheen. Bij depressies noemen we dat doorgaans 'ten noorden of ten zuiden langs', bij buien spreken we van 'ruimend of krimpand langs'. Bij vragen over wat er gebeurt bij de passage van een depressie of van een bui worden deze twee zaken nogal eens door elkaar gehaald. Er komt dan bijvoorbeeld een antwoord in de trant van: 'Als hij ten noorden langstrekt, gaat de wind ruimend mee'...terwijl we het hebben over een depressie. Deze verwarring kan natuurlijk te wijten zijn aan spanning bij de kandidaat, maar hieraan goede aandacht geven in de instructie zal de kandidaat zeker helpen.

- **bevroren zeilen door ijzel.** Er zijn nog steeds kandidaten die 'als uiterste oplossing' bedenken, dat je bevroren zeilen dan maar moet lossnijden. (Dit is overigens ooit als – minder gewenste – mogelijkheid genoemd in *Verzamelinformatie 1 t/m X*, bladzijde 30, 1986. Maar dat terzijde.) Hoe je dat lossnijden veilig zou moeten doen, weet men echter niet. Wij ook niet! Niet doen, dus!
Droogmalen lijkt de enige juiste oplossing: ook ijs verdampt namelijk. Daar komt bij: ijzel doet zich doorgaans voor bij een nade-

rend warmtefront, dus er is een stijging van de temperatuur in aantocht! Bij welke weersomstandigheden er kans is op ijzel weten veel kandidaten ons echter niet te vertellen.

- **de molen gaat aan de haal in een bui: wat nu?** Eerst 'gewoon', maar stevig proberen te vangen. Als dat niet lukt, dan wachten op een zaam en opnieuw proberen te vangen. Tot zover akkoord. Lukt dat echter ook niet, dan wordt het spannend: niet alleen voor de molen maar ook voor de kandidaat...

Weliswaar met enige aarzeling, maar de meeste kandidaten kiezen er dan toch voor de molen uit de wind te gaan kruien

('zwichten met de staart'). Vervolgens vragen we: 'Wat denk je dat er gebeurt als je de bezetketting losmaakt van een heel hard draaiende molen die de neiging heeft ruimend om te gaan?' Dan slaat de twijfel over het gegeven antwoord toe. Toch misschien maar niet kruien?! Inderdaad: niet kruien!

Los van het feit dat kruien in zo'n situatie erg gevaarlijk kan zijn, duurt het overtrekken van de kern van een bui als het even heel hard plenst maar kort: niet langer dan 5 à 7 minuten. Zo snel krui je de molen echt niet op een veilige manier een flink eind uit de wind (met een tweede ketting enzovoorts). Dat lukt al helemaal niet als je

de kruiketting ook nog eerst moet omleggen. Gewoon niet(s) doen en aftellen, dus. Heel onaangenaam, maar je blijft wel droog...

- **het ruimend om willen van de kap.** Een vraag aan alle molenaars: gaat jouw molen eigenlijk wel ruimend om? Weet je als molenaar hoe jouw molen reageert als je de bezetketting ruimte geeft? Bij welke gang komt de molenkap in beweging? Wat is de invloed van het type kruiwerk hierbij? Misschien eens voorzichtig (en veilig!) uitproberen!

Vraag niet wie wat gezegd heeft, maar wát iemand gezegd heeft en vooral waaróm.

Lintje voor Fons Laagland

DOOR: GERARD VAN DER HEIDE

Op 18 januari 2023 is Fons Laagland 85 jaar geworden. Op dezelfde dag is hij door de burgemeester van de gemeente Dinkelland geridderd voor zijn grote verdiensten als vechter voor molens in Nederland. Hij ontving het lintje als Lid in de Orde van Oranje-Nassau. Fons was allereerst van 1996 tot 2002 vrijwilliger/begeleider bij de restauratie van de Borgelinkmolen in Denekamp. Hij is 12 jaar lang secretaris van de Molenstichting Lattrop-Tilligte geweest. Vele jaren was hij vertegenwoordiger van de molenstichting bij de (jaar)vergaderingen van De Hollandsche Molen, het Gilde en Stichting De Overijsselse Molen.

Inmiddels was hij geslaagd als vrijwillige molenaar en hij is nu molenaar op de Westerveldmolen in Tilligte. Hij was met veel plezier als stagemolenaar betrokken bij de opleiding tot vrijwillige molenaar. Hij bezorgde ambachtelijk gemalen meel naar de bakkers in de regio.

Helaas heeft Fons een ernstige ziekte gehad en moest hij daarom sinds mei 2010 alle activiteiten tijdelijk staken. Later heeft hij de draad weer heel langzaam en voorzichtig opgepakt met enkele (lichte) ondersteunende werkzaamheden.

Maatschappelijk is hij ook erg actief. Binnen de buurtvereniging was hij van 1977 tot 1990 secretaris en hij deed diverse activiteiten bij de kinderboerderij. Hij had ook vele verdiensten door werkzaamheden bij de Rotary Club. Samen met zijn vrouw heeft hij twee pleegkinderen opgevoed. Dus al met al is dit erg verdiend.

Hartelijk gefeliciteerd en blijf nog vele jaren bij ons.

De ceremonie is te zien op YouTube onder Koninklijke Onderscheiding Fons Laagland

Alex van der Perk

Aan tafel bij de molenmaker

DOOR: COR STAM en BAS DE DEUGD

We zitten vandaag aan tafel bij Alex van der Perk, molenaar van de Westermolen in Langerak. Alex is vanaf 1975 molenmaker geweest bij De Gelder. Na een ongelukkige val van een hanetrede in de kap van een molen is Alex vanaf 2000 op kantoor terechtgekomen en werd hij werkvoorbereider. Met ingang van dit jaar is hij molenmaker in ruste. Als je 46 jaar actief bent als molenmaker levert dat veel mooie en bijzondere verhalen op. Alex zou er vele boeken mee kunnen vullen. Volgens zijn zeggen is het zo veel, dat hij eigenlijk niet weet waar hij moet beginnen. Samen kijken we terug op zijn werkzaamheden als molenmaker en we vragen hem om aandachtspunten van veiligheid waar wij, als molenaar, beter op kunnen letten.

Het begin

Toen hij begon bij de molenmakerij werd er nog veel met de hand gedaan, zoals bijvoorbeeld zagen met de trekzaag, pennen en gaten maken met handzaag en hakbeitel. Takelwerk was ook meestal handwerk en een lange ladder

om ergens bij te kunnen klimmen was er niet. Zo nodig moest die maar geleend worden. Er werd veel geklommen en geklauterd. Waar nodig werden er hangsteigers aan een touw of met prikboomen in het riet aangebracht om op moeilijk bereikbare plaatsen toch te kunnen werken. Omdat de werkplaats maar klein was, werden grotere molenonderdelen buiten naast de werkplaats gemaakt of soms ook wel nabij de molen op lokatie. In verloop van de tijd kwamen er meer machines en een grotere werkplaats. Ook werd er bij hijsklussen gebruikgemaakt van een mobiele kraan. Ook op gebied van veiligheid veranderde er een en ander, zoals het gebruikmaken van een hoogwerker en aangelijnd werken.

Verven

Schilderwerk aan een molen is een verhaal apart. Spruiten en schoren werden in zijn begintijd geschilderd door erbij en erop te klimmen. De lange schoren werden geschilderd door naar beneden te glijden. De onderkant van de lange spruit werd geschilderd door

dwars over de spruit te gaan liggen. "Zelf gebruikte ik altijd een spiegeltje en lag op m'n buik op de spruit. Je begon bij de punt en nam dan gelijk het bovenstukje van de lange schoor mee en dan opschuiven richting de kap. De eerste keer dat ik deze werkzaamheden moest gaan doen, kreeg ik deze tip: "Je moet altijd beginnen met de moeilijkst bereikbare delen". Ik kwam er al snel achter dat dit een zeer waardevolle tip was. Er werd niet gevraagd of je dat geklauter wel durfde. Er werd gewoon gezegd, dat jij nu aan de beurt was en naar boven moest. Materialen stopte je links en rechts in de zakken van je overall en daar ging je. Voor het verven van een korte spruit werd een touw vast gemaakt aan de staande roede net boven de kap. Dan klom je op de kap en via de nokplanken kroop je naar het einde en over de kap en wolfeind, je vasthoudend aan het touw, afzakken naar beneden en aftasten waar de spruit ergens onder je was. Als je met je voet de spruit voelde, liet je je verder zakken. Via het achterkeuvelens werd dan de verf aangegeven of had je dat vooraf zelf klaargezet en

dan kon je beginnen. Bij het laatste stuk stond je op één voet om de bovenkant te kunnen verven, dan van voet wisselen. Stond je met deze voet op een plaats dat al geverfd was en dan kon je op deze manier de bovenkant afmaken. Vervolgens klom je via het touw weer omhoog en weer naar voren. Alles bij elkaar was dit best zwaar werk en niet zonder risico zoals je begrijpt. Het schilderen of teren van een bovenhuis van de wipmolen werd gedaan met een zogenaamde 'schaal': een plateau waarop je staand of zittend het werk kon uitvoeren. Die werd opgehangen bijna aan de top van het bovenste roe-eind en kon je zelf bedienen via een touw en touwschijven. Ook dan weer was de regel: boven vandaan werken en al schilderend naar beneden en niets overslaan. Om bij het waaibeschoot van de kap te komen werd soms ook wel een stevige plank uit het gat van het kapraam gestoken. Daar kon je op zitten of staan om ook daar te kunnen schilderen. Als je meerdere kleuren verf en teer bij je had, was het altijd opletten dat je niet met bijvoorbeeld je rode kwast in de pot met wit doopte (wat natuurlijk weleens gebeurde)."

Andere eisen

In ons gesprek komen er onderwerpen naar voren waar de molenmaker toch anders naar kijkt dan de molenaar. "Als een hanentree goed genoeg is voor een molenaar wil dat nog niet zeggen dat een molenmaker met zijn handen vol gereedschap een zeker gevoel heeft bij diezelfde hanentree. Naast de hanentree zijn er bijvoorbeeld gammele of losstaande trappen." Als schrikbeeld wordt er een verhaal verteld van een molenaar die met trap en al achterover tegen een draaiend bovenwiel valt, omdat

de ladder aan het bovineind niet vastzat. Een ander aandachtspunt zijn de vloeren van de verschillende zolders in een molen. "Soms zijn er plekken slecht door de gevolgen van een oude lekkage. Soms zitten planken niet goed vast op de plaatsen waar je als molenmaker moet werken. Het gevaar zit dan in het feit, dat er tijdens het werken de aandacht voor deze zwakke plekken verzwakt en je er alsnog eroverheen loopt met alle gevaren van dien." Naast de mogelijk slechte vloeren zijn ook de spullen die in een molen worden bewaard een punt van aandacht. Waar de molenaar er inmiddels gedachteloos naast stapt, is elk losliggend voorwerp een gevaar voor verzwikking voor de molenmaker.

Het gevaar van reuzel

Een ander risico is vet op de vloer of de windpeluw. Reuzel dat in de kap aan de zolder hangt, druipt in de zomer op de vloer en kan zodoende onder een schoen blijven plakken. Vet van reuzel op de windpeluw trekt bij hoge temperatuur in het hout. Een molenmaker moet dan vanaf een glad oppervlak via het stormluik naar buiten.

Het gevaar van was

Een ander aandachtspunt is de was op de kammen van het bovenwiel. Het komt wel voor dat er zoveel was op de kammen gesmeerd is, dat het wel lijkt of de kammen geplamuurd zijn. Bij het malen komt de overtollige was als 'baarden' aan de kam te hangen. Een gevaar is dan, dat tijdens het malen een stuk was in de vang terecht komt. Deze was zal zich als een laagje over het bovenwiel verspreiden en het vangen van de molen is verleden tijd. Ook is dit euvel niet zomaar even opgelost.

Niet alles kan

Er zijn poldermolens die uit het werk gezet worden door het verschuiven van de busbalk of het openhalen van het buslager. "Wanneer je dan gaat kruien, bestaat het gevaar dat de spil klem komt te zitten in de koker of tegen de zolders. Kruiende schuift de spil weg, weer terug richting de kammen." Tip: zorg ervoor dat dit niet kan gebeuren door een borging aan te brengen. "Natuurlijk kan je als molenaar klein onderhoud zelf doen, maar let er altijd goed op dat alles wat je hebt versteld of veranderd weer deugdelijk is vastgezet en van een borging is voorzien."

Versteken van de vangbalk

Daarbij komen we in ons gesprek op het wel of

niet verstoppen van de vangbalk door de molenaar. "Wanneer je in de vangbalk het sabelijzer verstoppt, breng je een verandering aan in een systeem dat op elkaar afgesteld is. Het eerste probleem dat zich voordoet, is dat je er goed gereedschap en hulpmiddelen voor moet hebben. Met het verstoppen verander je de stand van de vangbalk en daarna moet je het hele systeem opnieuw gaan afstellen. Dit betekent bijvoorbeeld dat de lendestut versteld moet worden, evenals de vullingen van de vangstukken en van de haak. Dit is geen werk voor een leek. In het Handboek wordt gesteld, dat je dat je dit kan doen als molenaar. Maar de vraag is waarom. Wanneer de vangbalk in korte tijd te ver naar beneden hangt, komt dit door een ander probleem zoals bijvoorbeeld door het doorrotten van stophout onder de as of van het windpeluw. Normaal gesproken zakt de bovenas langzaam en dan is er tijd genoeg om de molenmaker in te schakelen." Duidelijk wordt dat dit toch echt werk is voor de molenmaker: die doet dat vaker en heeft daar dus ervaring in. Ook hiervoor geldt: als je zelf toch zaken verstel, kijk vooraf goed hoe het in elkaar zat en zet na afloop van de werkzaamheden alles weer vast zoals het was en gebruikelijk is.

Na een gezellige en informatieve middag gaan we met een goed gevoel naar huis. Hier kunnen we wel een verhaal van maken. Op onderstaande website van het Erfgoedhuis Zuid-Holland is meer te lezen over Alex als molenaar en molenmaker: kijk op geschiedenisvanzuidholland.nl en zoek op >Alex van der Perk<. Na het interview is Bas de Deugd eens kritisch door het bovenhuis van molen Ter Leede gelopen. Bekijk de bijgevoegde foto's.

Druppelende reuzel

Een stuk reuzel op de penbalk

Jubileummaand Drenthe

Coen Manche

Voor de viering van het 50-jarig bestaan van het Gilde kreeg de afdeling Drenthe de maand november toegewezen.

DOOR: ROELANT VAN EIJK, voorzitter afdeling Drenthe

De zomer

De provincie zet in op het toerisme en daarom vond het afdelingsbestuur het gepast om ook iets in de zomermaanden te organiseren. Dat is een boekje met recepten voor pannenkoeken

geworden. Hierin wordt iets verteld over elk van de 38 molens in Drenthe met bij elke molen een favoriet recept voor een pannenkoek. De molenaars zijn vrij de boekjes weg te geven of te verkopen voor het eigen

molenpotje. Gezien de reacties is het een groot succes!

Kijk hiervoor op: www.molensindrenthe.nl. Daarnaast hebben wij mooie fietsroutes gemaakt die langs de molens gaan. Die zijn te vinden op de pagina van de afdeling Drenthe op de Gilde-website.

November

Als afdeling hebben we het geluk al jaren drie erg enthousiaste jeugdleden (jonger dan 18) op de lijst te hebben staan: Coen Manche, Willem Telgen en Sander Boom. Al snel werd het plan opgevat om te kijken of die jongens hun examen zouden kunnen doen in onze feestmaand.

Aan het begin van 2022 is dus begonnen of we daarvoor de handen op elkaar konden krijgen van zowel het landelijk Gildebestuur en De Hollandsche Molen. Onder voorwaarden kregen we groen licht van beide partijen (zie het kader).

Willem Telgen

Sander Boom

De jeugdexamens

Gelukkig twijfelde niemand aan de drie kandidaten die dan ook op 22 augustus 2022 met vlag en wimpel slaagden voor hun toelatingsexamen. Van te voren was met alle betrokkenen al een planning gemaakt voor deze jeugdexamens: die zou zijn op 24 november op molen Noordenveld in Norg. We zouden een persmoment van een uur in de lunchpauze hebben. Daarbij kon de jeugd

Molen Noordenveld in Norg

geïnterviewd en gefilmd worden, zonder verstoring van de eigenlijke examens. De 24ste was een prachtige, zonnige dag met misschien wat weinig wind. Alle drie slaagden met vlag en wimpel.

Pers

De lunch was voor iedereen razend druk: er waren drie tv-ploegen op komen dagen, verslaggevers van een stuk of vier radiostations en rond de acht mensen van de schrijvende pers. Het was kortom een erg welkome, bijna overweldigende opkomst. De jeugdleden waren bereid om hun kunnen nogmaals aan de pers te tonen of ze te woord te staan en ook leden van het bestuur werden geïnterviewd.

Dank

We bedanken de examencommissie, de molenaar en natuurlijk de kandidaten. Deze grandioze, succesvolle dag werd met een groot gevoel van tevredenheid afgesloten. Deze examendag was een waar hoogtepunt van onze jubileumviering naast de bijzondere activiteiten bij veel Drentse molens in deze maand!

Hopelijk draagt deze (ook landelijke) aandacht bij aan het aantrekken van jongeren voor het prachtige ambacht van molenaar!

Toelichting van Gerard Sturkenboom namens De Hollandsche Molen

In het kader van het 50-jarig jubileum wilde het afdelingsbestuur van Drenthe aandacht vragen voor de jeugd door drie jonge leerlingen examen te laten doen.

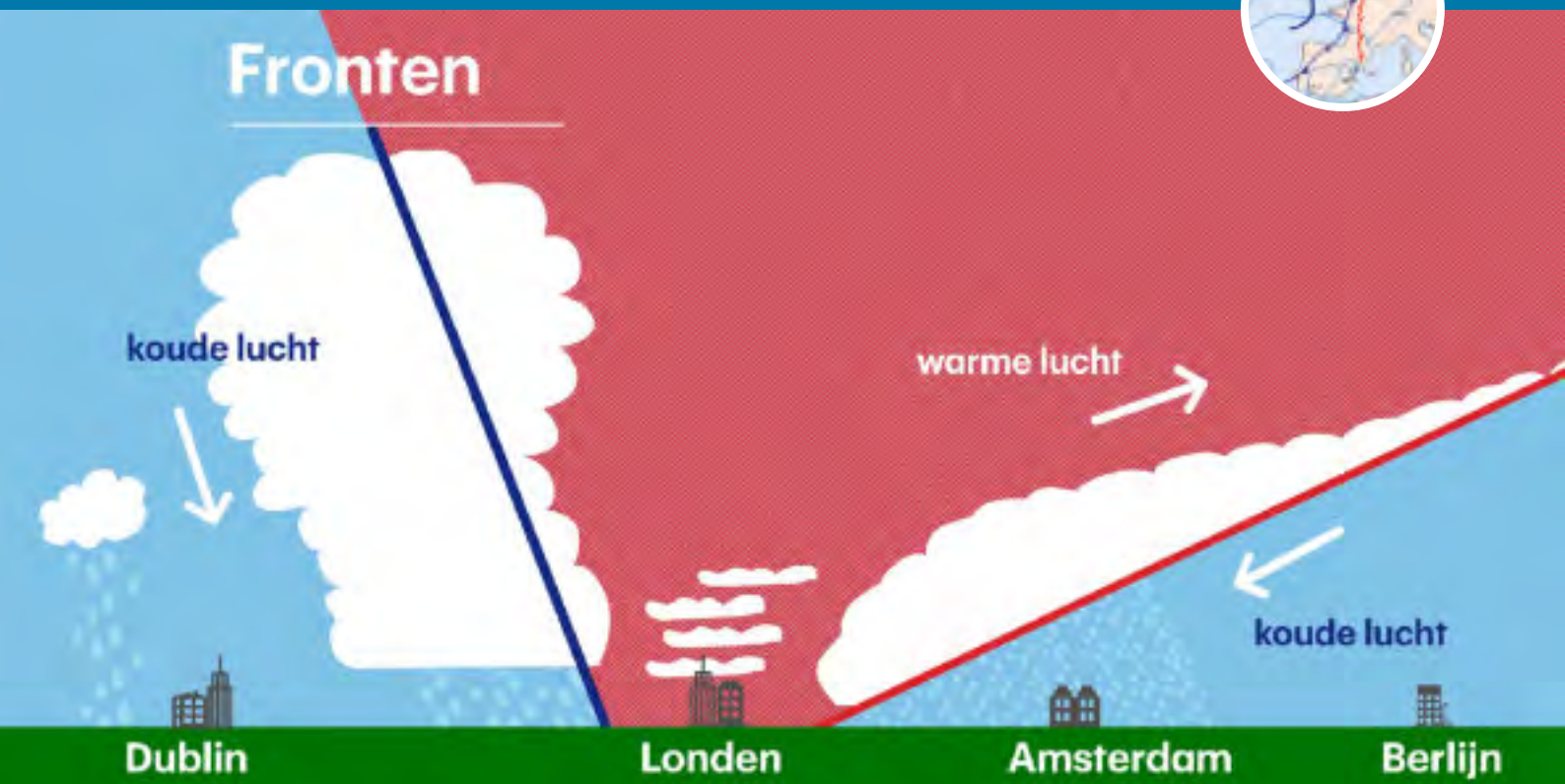
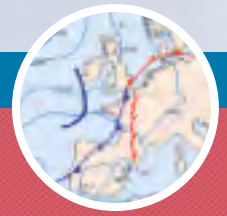
De moeilijkheid was alleen dat twee van de drie kandidaten nog geen 18 jaar waren. Deze regel van 18 jaar wordt al vanaf de oprichting van het Gilde gehanteerd en heeft te maken met de leeftijd waarop men volwassen wordt en zelfstandig mag beslissen. Verzekering speelt hierbij ook een rol.

Omdat het eenmalig zou zijn, is aan de examencommissie van De Hollandsche Molen gevraagd onder welke voorwaarden de drie kandidaten toch in november examen konden doen.

De oplossing kwam uit een vergelijking met het autorijexamen. Hierbij geldt dat men voor zijn achttiende wel rijexamen kan doen en bij slagen direct een definitief rijbewijs krijgt, maar men mag nog niet alleen rijden. Men mag in dat geval alleen rijden met een meerderjarige begeleider die uiteraard een geldig rijbewijs heeft.

Op dezelfde manier hebben we de voorwaarden opgesteld voor deze drie molenaarsleerlingen. Als ze slagen maar nog geen 18 jaar zijn, mogen ze alleen 'zelfstandig' draaien met een molen

- met schriftelijke toestemming van ouders of voogden
 - én onder toezicht van een geslaagd Gildelid
 - én natuurlijk met toestemming van de eigenaar/beheerder van de molen.
- Maar dit laatste geldt altijd al.*

Afb 1. Koufront en warmtefront, het verschil in hellingshoek is duidelijk zichtbaar.

Koufronten

Deze keer het tweede deel van het drieluik over fronten. Merk op dat dit verhaal bijna precies tegengesteld is aan het verhaal over warmtefronten. Het zijn dan ook bijna 100 procent tegenpolen van elkaar.

DOOR: DAVID HENNEVELD, weerkundige

Wat is een koufront

Een front is een scheidslijn tussen luchtsoorten die verschillen in temperatuur en in luchtvochtigheid. Bij een koufront wordt zachte, vochtige lucht verdreven door koudere, drogere lucht. Dat gebeurt niet alleen aan de grond maar ook op grotere hoogten. Een koufront wordt op een weerkaart altijd blauw weergegeven met driehoekjes.

Klassieke koufronten komen opzetten uit richtingen tussen west en noordwest. Eigenlijk kunnen koufronten uit alle richtingen komen: dat hangt sterk af van het jaargetijde. Ze kunnen 100 kilometer lang zijn tot wel meer dan 1.000 kilometer.

Temperatuur en luchtvochtigheid

Een koufront zal altijd koudere lucht meebrengen. De temperatuur kan een enkele graad dalen maar ook wel 5 tot 6 graden, in

extreme gevallen wel tot 8 graden aan toe. Dat kan soms in één klap gaan zodra de neerslag begint te vallen. De luchtvochtigheid zal achter een koufront zakken naar gemiddeld 40 tot 70 %. Dat is sterk afhankelijk van hoe lang de lucht boven zee vertoefd heeft en hoeveel vocht daarbij is opgepikt. Dit zal bij elk koufront verschillen: geen enkel front is gelijk.

Actieve en zwakke koufronten

Hoe groter de verschillen tussen de luchtsoorten zijn en hoe meer wind er staat, hoe actiever het koufront zal zijn. Met 'actief' bedoel ik dat er flink wat neerslag valt en dat daarna de temperatuur snel daalt. Vooral bij stormdepressies kunnen koufronten voorkomen met zware neerslag in de vorm van een buienlijn met kans op hagel, onweer en zeer forse windstoten. Een zwak koufront geeft maar

een beetje of zelfs geheel geen neerslag en de temperatuur daalt maar een beetje. Een hele enkele keer komt het voor dat een koufront 'als glas' voorbijtrekt. De luchtsoort zal dan veranderen zonder dat er 'weer op het front zit' zoals bewolking en/of neerslag.

De term 'koud' is relatief. Op grotere hoogten vriest het fors en daalt de temperatuur bijvoorbeeld van -15 naar -30 graden of van -47 naar -50 graden: van koud naar nog kouder. Op 1.500 meter kan de temperatuur dalen van bijvoorbeeld 7 naar 2 graden. Zoals gezegd daalt de temperatuur rond elk koufront anders en ze zijn ook allemaal anders. Soms zal alleen de luchtvochtigheid veranderen en kan de temperatuur nagenoeg hetzelfde blijven.

Bewolking en hellingshoek

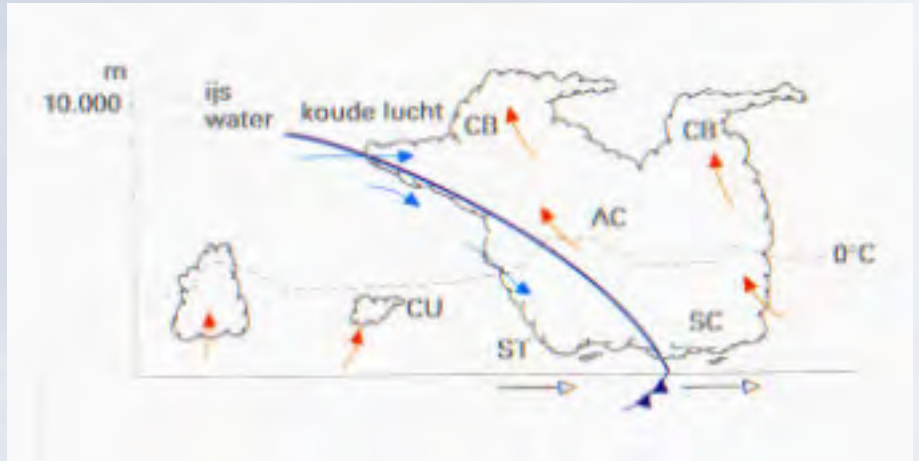
Bij een koufront begint koudere lucht op te

dringen door de hele atmosfeer heen tot soms wel 8 tot 10 kilometer hoogte. Koude lucht begint warmere lucht weg te duwen en dat gaat best rap. Warmere lucht heeft een lagere dichtheid dan koudere lucht. Koudere lucht is dus zwaarder en heeft maar weinig moeite de warmere lucht ervoor weg te duwen. Het is dan ook een relatief snel proces. Door dit proces ontstaat een smal frontvlak door de atmosfeer heen.

De hellingshoek van een koufront is dan ook best steil: gemiddeld rond 60 tot 70 graden naar achteren gericht. Hierbij komt de koude lucht als eerste aan de grond binnen en daarna pas op hoogte. Door de constante, snelle binnenkomst van koude lucht ontstaat een smal pakket aan bewolking. Op grotere hoogte bestaat deze bewolking uit ijskristallen en dan praten we meest over *cirrus* of bij buienkappen over *aambeelden*. Deze bewolking komt voor in de hoogste luchtlagen en die wordt snel dikker. Vrijwel direct met de buien of buiige regen komt het grondfront. Door de hellingshoek naar achteren komt de koudere lucht op grote hoogte iets later binnen dan aan de grond: daar kan wel een uur en 100 kilometer tussen zitten.

De neerslag

De neerslag van een koufront zit óp en net áchter het front aan de grond. Processen in het koufront gaan over het algemeen vrij snel vergeleken bij andere fronten. Hierdoor ontstaat een bepaald wolkenpakket dat over het algemeen buiige regen zal geven. Soms komt de neerslag met bakken tegelijk uit de lucht vallen en kan het echt spoken. De neerslag kan langdurig aanhouden wanneer een front

Afb 2. Het koufront met bijhorende bewolking

over het land gaat slepen. Dat wil zeggen, dat het front niet meer van west naar oost verplaatst maar meer van zuid naar noord. Dan kan het wel 10 tot 12 uur duren voordat zo'n koufront ons land is overgetrokken. Zodra het grondfront overgetrokken is, is de luchtsoort veranderd en is ook de opgliding gestopt. Daarmee stopt het neerslagproces.

Klassieke koufronten uit het westen tot noordwesten

Als depressies zich vormen op de Atlantische Oceaan wordt koude lucht aan de achterzijde vanaf Canada, Groenland of IJsland naar het zuiden getransporteerd en daarna naar ons land gevoerd. Een depressie heeft namelijk aan de achterkant altijd noordwestelijke winden en daarmee komt de kou vanaf noordelijke breedtes automatisch naar het zuiden stromen. Dit komt voor bij jonge en oudere depressies.

Koufronten uit andere richtingen

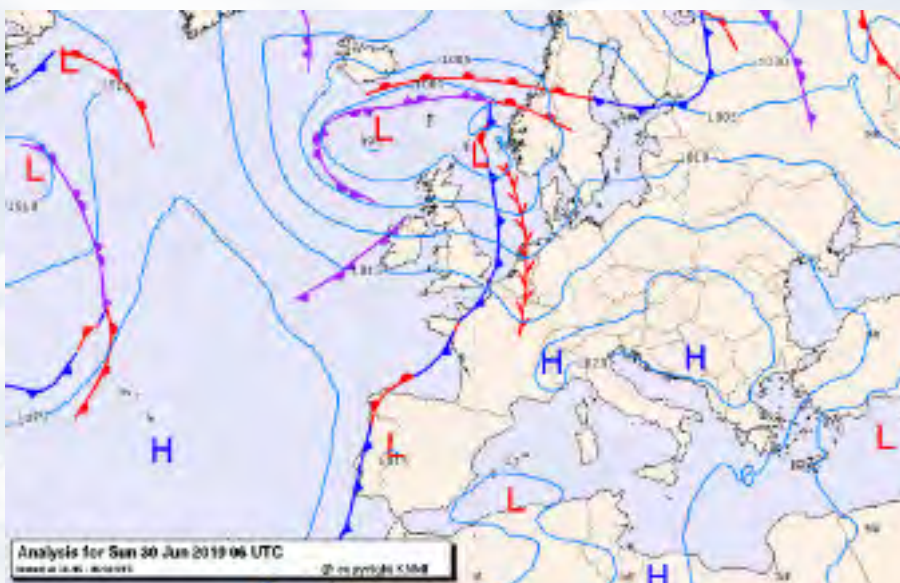
Koufronten kunnen uit verschillende richtingen ons land bereiken. Meestal trekken ze ons land binnen vanaf het westen tot noorden met erachter *maritiem polaire lucht*. Vooral in de winter komen ze ook wel uit het oosten tot noordoosten, omdat het continent Europa dan snel koud wordt. Als depressies in de winter ten zuiden van ons land ontstaan, laten die vaak continentale kou vanuit het oosten ons land binnenstromen, maar ook een Scandinavisch hogedrukgebied kan dit doen. De meest uitgesproken kou komt echter voor vanuit het noordoosten, wanneer een tweede koufront ons land kan bereiken: een *arctisch front*. Dit is een koufront met bijzonder koude en droge lucht erachter, rechtstreeks vanuit het noordwesten van Rusland.

Koufront als warmtefront

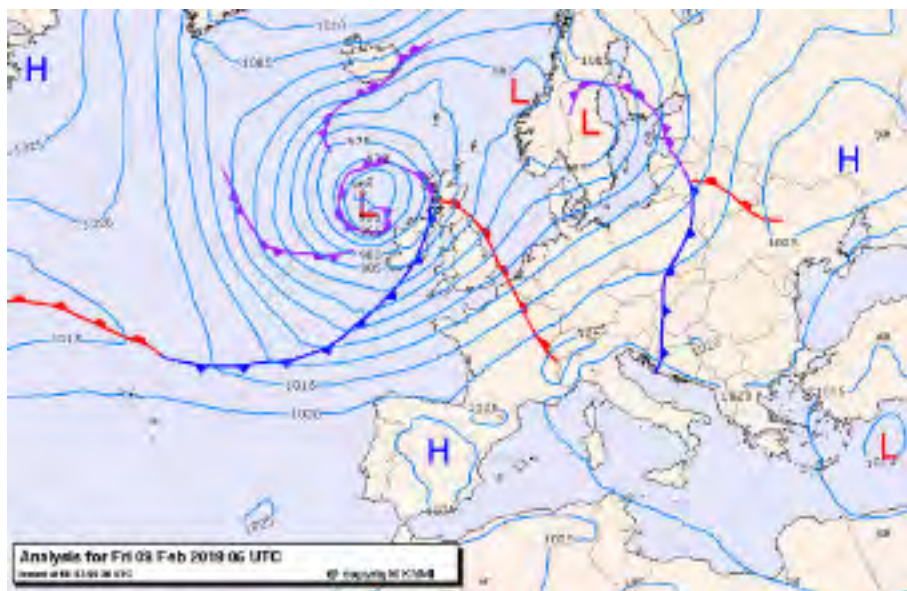
Een enkele keer kan een koufront fungeren als warmtefront. Dit is het geval na een winterperiode wanneer een koufront ons land binnentrekt. De continentale lucht ervoor is dan kouder dan de zeelucht erachter. Toch blijft het een koufront die dan echter wel zachtere polaire lucht binnenbrengt.

Windsprongen en windsterktes

Veel fronten kennen een windsprong, klein dan wel groot. Dat kan een enkele graad zijn tot wel 90 graden. Die windsprong heeft te maken met de verschillen tussen de luchtsoorten en staat altijd netjes op een weerkaart. Een weerkaart is dan ook een goede leidraad om vooruit te kijken of de wind flink omgaat of niet. Voor een klassiek koufront uit (vanuit het westen tot noordwesten) zal de wind altijd uit het zuiden tot zuidwesten waaien. Dit komt door de warme sector die voor het koufront zit. Op een weerkaart is dan

Afb 3. Een koufront met erachter een occlusie

Afb 4. Een koufront met ervoor een convergentielijn

goed te zien hoe de windrichting precies is voor het front uit.

Overigens komen de grootste windsprongen voor als er achter een koufront een sterke rug van hogedruk ligt. Die zorgt voor het extra ruimen van de wind, soms in zeer korte tijd. Door de ronde vorm van een depressie zal de wind sowieso ruimen.

De windsterkte hangt geheel af van de afstand tussen de isobaren. Het kan stormen aan zee en bovendien ook flink waaien boven land: windkracht 7 tot 10 wil wel eens lukken. Dat heeft vooral te maken met de kleine afstand tussen de isobaren. De wind is erg vlagerig door twee oorzaken:

1. Achter een koufront komt onstabiele lucht binnen. Die maakt een goede uitwisseling mogelijk met de vaak hogere windsnelheden iets hoger in de atmosfeer (100-2.000 meter).
2. Achter een koufront droogt de lucht uit en breekt de bewolking. Hierdoor kan de zonneschijn extra thermiek opwekken, waardoor de uitwisseling nog wat toe zal nemen. Komen er dan ook nog buien opzetten, dan kunnen de rapen gaar zijn.

Het weer rond een koufront

Een koufront ligt aan de achterkant van een warme sector: het is de afsluiter. Klaart het goed op in een warme sector, dan zal een koufront zich aandienen als een vrij zware laag met wolken. Die komt vrij snel binnen drijven met buiige regen en erachter klaart het dan op. Is de warme sector bewolkt en grijs, dan zal opvallen dat donkerder wordt als het koufront eraan komt. Het wolkenpakket

wordt snel dikker en een grotere hoeveelheid zonlicht wordt afgeschermd. Dan volgt een loodgrijze lucht met regen, daarna klaart het op en wordt het snel vriendelijker.

Stormdepressie

Bij een stormdepressie staat er een gigantische 'winddruk' op een koufront: het front wordt letterlijk vooruit geramd door bijzonder hoge windsnelheden. Die kunnen op enige hoogte makkelijk windkracht 12 bedragen (116 kilometer per uur en meer). Hierdoor vertoont het koufront van een stormdepressie best vaak lijnvorming ofwel een smalle maar zeer actieve buienlijn. Die zal passeren met kans op zeer zware windstoten met kortdu-

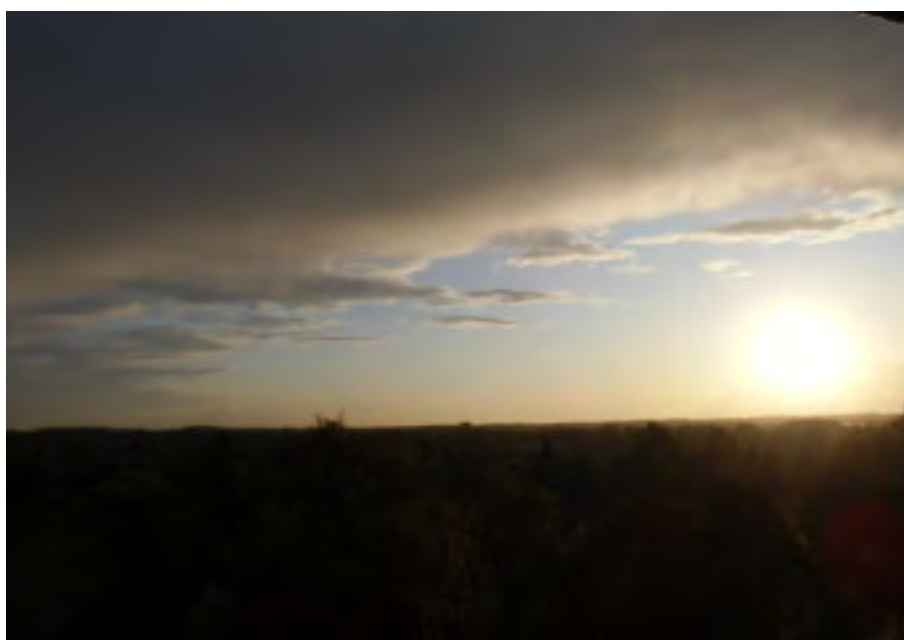
rend onweer en hagel. Deze buienlijn ligt vaak ingebed in een gebied met regen en op de radar valt die op door een scherpe rode lijn met verhoogde neerslag. Het feit dat de neerslag voor het koufront uit zit, komt door het volgende: vaak waait het op hoogte zo hard, dat het front letterlijk uit elkaar gerukt wordt.

Dan komt eerst het front met regen op hoogte door (op 3 tot 9 kilometer hoogte). Daarna volgt het gedeelte tussen de grond en 3 kilometer hoogte als felle buienlijn. Deze buienlijn is vaak goed te volgen buiten, omdat het een scherp afgebakende wolkenlijn is, vaak wittig van kleur. Die is tamelijk goed te herkennen, ook als het grijs en bewolkt is met regen. Precies op deze buienlijn zal de wind omgaan en die kan ook zeer fors uithalen met windstoten: oppassen dus.

Voor een molenaar is het belangrijk dit soort buienlijnen te leren herkennen en actie te ondernemen (prima te volgen op de radar). Als je op tijd bent, kun je buiten kijken wat er op je af komt. Ik probeer dit soort lijnen altijd te beschrijven in de weerverhalen op de Gildesite. Altijd geldt: hoe harder het waait, hoe krachtiger en actiever het front wordt.

De snelheid van een koufront

Een koufront brengt koudere, zwaardere lucht en die duwt makkelijk de lichtere, warmere lucht weg. Hierdoor is de snelheid van een koufront hoger dan die van een warmtefront. Vaak waait het ook nog eens harder achter een koufront, waardoor deze extra snelheid

Afb 5. Opklaringen wanneer een koufront naar links wegtrekt

krijgt dan een warmtefront. Dit zorg ervoor, dat het koufront inloopt op het warmtefront en zo verdwijnt de warme sector die er tussen ligt. Bij een stormdepressie kan een koufront zich verplaatsen met snelheden van wel 70 kilometer per uur.

Zomer en winter

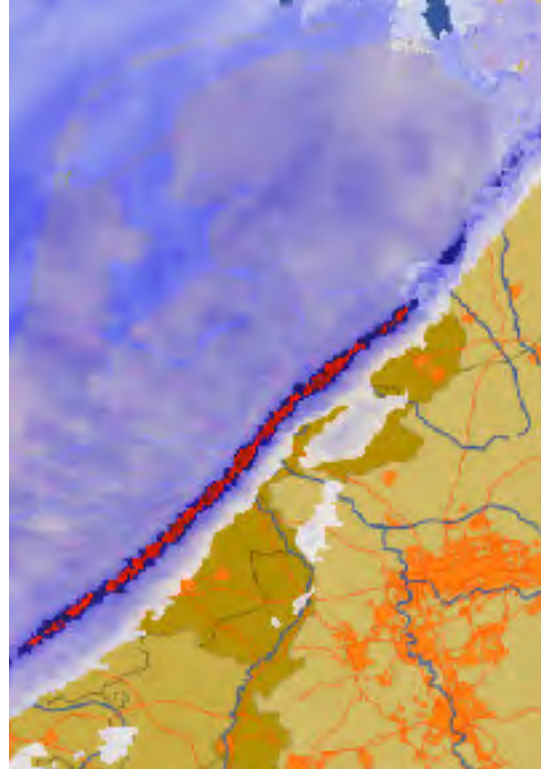
In de zomer zal een koufront vaak (buiige) regen geven maar niet vaak onweer. Het zijn vooral de vores ofwel *convergentielijnen* die dan de zware buien opleveren en die trekken voor een koufront uit over ons land. Het koufront zelf is dan niet zo actief meer.

In de winter kan een koufront wél onweer geven, vooral als het flink waait. Overigens is het onweer dan beperkt tot een enkele ontlading en zal het meeste onweer voorkomen bij de buien achter het koufront.

Kenmerken van een klassieke passage

Als molenaar kan je op een paar dingen letten:

- Een wittige band met wolken die snel aan komt zetten is vaak een scherp begrensde buienlijn: dat is het koufront zelf. Daarop zal de wind snel omlopen en kunnen flinke windstoten voorkomen.
- Achter een koufront klaart het meestal op (er komt immers drogere lucht binnen), maar vaak volgen al vrij snel buien.
- Precies op het koufront zal de wind omgaan en dat is bij scherpe windsprongen ook mooi te zien aan de bewolking: die zal plots van richting veranderen.
- In de winter kan achter een koufront de wind in korte tijd fors toenemen maar ook afnemen. Dit is prima te volgen op weerkaarten met isobaren.
- Wanneer het koufront is overgetrokken, zal vaak de barometer iets gaan stijgen.

Afb 6. Een koufront met daarin een scherpe buienlijn, de buienlijn geeft aan waar de windsprong zit

Molenprijs 2022 gaat naar Groningen!

DOOR: STEPHANIE VAN ALTENA

Vier Molenstichtingen streden dit jaar voor de VriendenLoterij Molenprijs 2022. Deze prijs is ingesteld door De Hollandsche Molen om het grote publiek te laten zien dat molens een onmisbaar en belangrijk onderdeel zijn van het Nederlands cultureel erfgoed. De prijs stelt ieder jaar een moleneigenaar in staat een molen te herstellen of te verfraaien. Een project mag ook iets toevoegen aan de molen. Het levert alle deelnemers naast het geld ook veel bekendheid op. Dit jaar waren dit vier totaal verschillende projecten, waardoor het publiek goed kon zien hoeveel er speelt in molenland.

De winnaar

Molen De Noordstar uit Noordbroek won met 18.082 stemmen en dat is een absoluut record in 12 jaar Molenprijs! Voorzitter Reint Huizenga is dolblij: "Dit is fantastisch nieuws voor ons én voor heel Groningen. Dank aan iedereen die ons zo heeft gesteund!" Dankzij de Molenprijs komt de restauratie van de kap en de roeden van de Noordstar dichterbij. Campagneleider Bert Steenhuizen is ongelofelijk trots op zijn team. "Het was veel werk, maar de beloning is geweldig en de saamhorigheid in het team is hartverwarmend".

De anderen

De andere deelnemers ontvingen voor iedere stem één euro. Stichting Herbouw wipkorenmolen Vianen werkt al bijna 20 jaar aan een groot project om een oude molen uit 1691 te laten herrijzen en kreeg een cheque van € 3.705.

In Hellouw wil de Molenstichting voor het Gelders Rivierengebied twee historische gebouwtjes op het molenerf restaureren. Dankzij de deelname aan de Molenprijs kan er € 3.886 aan de gebouwtjes worden besteed.

Bij poldermolen Oudegein wordt een speel- en leer-minipolder ontwikkeld, waar de jeugd kan leren hoe Nederland werd drooggemalen. Met een cheque van € 5.856 kan men daar aan de slag.

In 2023 extra groot

De Molenprijs is één van de vele acties van De Hollandsche Molen om de betekenis van molens én het belang van het molenbehoud onder de aandacht te brengen. Dat doet de vereniging in 2023 al 100 jaar! Dat gaat uiteraard gevierd worden, onder andere door een extra grote editie van de Molenprijs. Aanmelden kan vanaf 1 april 2023. Moleneigenaren met een mooi project kunnen ook voor die tijd al contact opnemen. Projectleider Stephanie van Altena denkt graag mee. Bellen kan op 06-24864120.

Fotografie Saskia Zeller

In Memoriam Gerard Sturkenboom

DOOR: TOM KREUNING namens het bestuur

Het Gilde ontving het droevige bericht dat op 19 januari op de leeftijd van 67 jaar oud-voorzitter en erelid Gerard Sturkenboom is overleden.

Nadat hij in 1980 was geslaagd voor zijn molenaarsexamen trad hij al snel als secretaris toe tot het afdelingsbestuur van Noord-Brabant. Tussen 1988 en 2003 zat hij in het landelijk bestuur van het Gilde, waarin hij vanaf 1996 de voorzittershamer hanteerde. Sinds 1995 was hij ook bestuurslid van de Stichting Molengiftenfonds voor Verhuft en Volharding en sinds kort was hij voorzitter van de Examencommissie van De Hollandsche Molen. Vanwege zijn grote verdiensten voor het molenbehoud ontving Gerard in 2005 een koninklijke onderscheiding en in 2014 het Certificaat van Verdienste van De Hollandsche Molen.

Gerard was een bekende naam in de Noord-Brabantse molenwereld. Hij was lid en later voorzitter van de Adviesraad van de Molenstichting

Noord-Brabant. Daarin heeft hij zich onder meer sterk gemaakt voor een goede windmolenbiotoop. Ook speelde hij een belangrijke rol bij het project Watermolenlandschappen in het Groene Woud.

Boven alles was hij vrijwillige molenaar: "Met de nadruk op vrijwillige", beklemtoonde hij vaak. Na een korte periode op De Grenswachter en De Deen in Luyksgestel ging hij in 1984 op de Sint Victor in Heeze aan de slag. Op deze laatste molen was hij nog steeds actief én met trots: "Ik maal op deze molen alleen op de wind 30 tot 38 ton op jaarbasis." Ook zijn Deense vrouw bleek hem op molengebied te beïnvloeden. Hij bezocht vaak molens in Denemarken en kon daar met veel passie over spreken.

Het Gilde is diep geraakt door zijn overlijden. In Gerard verliest de vereniging en de hele molenwereld niet alleen een deskundige, veelzijdige en bevlogen molenaar, maar ook een vriendelijk en toegankelijk mens. Het Gildebestuur wenst zijn vrouw, kinderen, naaste familie en vrienden veel sterkte toe de komende periode.

De foto is gemaakt door Laura Ruinemans www.levensechtfotografie.nl

Hoe ziet de molenwereld er over vijftig jaar uit? (2)

DOOR: AB MULDER

Het artikel van Bas de Deugd in het derde nummer van 2022 vroeg om reacties. Adriaan Honig deed dat in het vorige nummer van De Gildebrief. Hij schetst (gelukkig) een rooskleurig beeld over de toekomst van onze molens en ook over het aantal mensen dat deze molens gaat bedienen. Ik hoop van harte dat hij gelijk krijgt.

Gepruts

Helaas sta ik er niet zo positief in. Wat mij zorgen baart, is het voortdurende gesleutel en gepruts aan een van de drie poten waarop onze molens gefundeerd zijn. Het is net als met een krukje met drie poten. Dat staat erg stabiel, totdat één van de poten slecht wordt en je niet meer op het krukje kan vertrouwen. Je gaat er dan ook niet meer op zitten. Het einde van het verhaal is, dat het krukje in een hoek gezet wordt om er desnoods nog een plantje op te zetten. Na enige tijd zal dat ook niet meer gaan en verdwijnt het krukje bij het grof vuil of belandt het in de open haard. Het krukje is alleen goed als alle poten voldoende stevig zijn. Zo is het ook met de drie poten waarop onze molens gefundeerd zijn. Waarom deze beeldspraak en wat zijn dan die drie poten?

Drie poten

De eerste poot is uiteraard dat er **voldoende molenaars** zijn. Zonder molenaars zijn er geen draaiende en malende molens. Gelukkig is Adriaan Honig hoopvol over voldoende toekomstige molenaars, maar dit kan alleen zo zijn als de andere twee poten ook in orde zijn. De tweede poot is dat er **voldoende financiën** zijn. Molens kosten nou eenmaal geld om ze te kunnen onderhouden. Als dit wegvalt is het vrij snel gedaan met het draaien en malen: de molens zullen dan snel achteruit gaan. Molens zijn binnen en buiten Nederland kenmerkend voor ons land. Het vak van molenaar is door de UNESCO verheven tot Immaterieel Erfgoed. Dan lijkt het erop, dat er ook in de toekomst voldoende aandacht zal blijven voor de financiële tak van het molenbehoud. De derde en laatste poot is een **voldoende molenbiotoop**. Dit is de poot waar bij mij de

meeste zorg zit. Dit is ook de poot die niet voldoende onderkend wordt en waaraan door diverse overheden in ons land voortdurend gepruts en gesleuteld wordt, ondanks het bestaan van biotoopregels (1 op 100 en 1 op 30-regel). In de toekomst voorzie ik dat deze problemen alleen maar groter worden door de vele plannen voor nieuwbouw.

Aantasting

Door het voortdurend prutsen en sleutelen aan de molenbiotoop wordt er vaak in de praktijk toch weer bebouwing toegestaan of worden bomen toch weer te hoog, wat dan weer niet gehandhaafd wordt. Een slechte biotoop is niet aantrekkelijk voor een molenaar om met de molen te gaan draaien, laat staan te malen. Dat betekent dat deze poot ook de andere poten aantast, namelijk die van voldoende molenaars op de molen en voldoende

geld voor het onderhoud. Als de molen toch niet kan draaien, waarom zou die dan nog gesubsidieerd moeten worden?

Andere aanpak

Natuurlijk mag je van een eigenaar of een molenaar best wel verwachten dat die de biotoop rond de molen in de gaten houdt. Maar lang niet iedere eigenaar of molenaar is hiervan gecharmeerd en zeker niet van het gedoe en het gevecht om het behoud van een goede molenbiotoop, laat staan deze te verbeteren. En wat te doen als er op dit gebied misstanden zijn? Een hoop tijd en ergernis is vaak het gevolg, met in het gunstigste geval meestal weer een compromis. Hier is voorkomen gewoon beter dan genezen: pak het aan bij de bron in plaats van het bestrijden van de gevolgen. Waar we landelijk naar toe zouden moeten is een groter bewustzijn op het gebied van de molenbiotoop. Zeker voor overheden maar ook voor particulieren moet het "not done" worden om een molenbiotoop aan te willen tasten door bebouwing, beplanting of wijzigingen in de waterhuishouding. Dit gaat niet vanzelf en kost (veel) tijd maar is de zeker moeite waard.

Discussie

Maar wie neemt die handschoenen op om desnoods via de media meer doeltreffende aandacht te vragen voor de molenbiotoop met het doel: *handen af van de molenbiotoop*. Want waarom wordt de biotoop van zeearend tot korenwolf wel te vuur en te zwaard beschermd? Hopelijk zijn er bij de lezers van De Gildebrief ideeën en wellicht initiatieven om dit probleem meer georganiseerd en structureel aan te pakken en openen we hierover een discussie hoe dit handen en voeten te geven.

Die oude machine deed het zo slecht nog niet

DOOR: META BOSCH

Op vrijdag 13 januari ging 's morgens vroeg de telefoon. Dick van het Waterschap hing aan de lijn. Hij vroeg of ik tijd had om die dag met de Poldersche Molen in Maasdam te malen om de St. Anthonypolder droog te krijgen. Door de regenval van de voorgaande dagen was het peil van de polders van de Hoeksche Waard erg gestegen, zoals in vele polders in Nederland het geval was. Het waterschap moest alle zeilen bijzetten om te zorgen dat de mensen in de polder hun voeten droog hielden. Het elektrische gemaal kon het niet bijhouden, dus de hulp van de molen was

noodzakelijk. De laatste keer dat het waterschap dit had gevraagd was in 2003, 10 jaar geleden dus.

Malen

Het hart van elke poldermolenaar gaat bij zo'n verzoek sneller kloppen. Ik had al andere plannen voor die dag, maar Wim Beerden was graag beschikbaar om de molen in zijn werk te zetten. Het was die dag zuidwesten wind, kracht 5 met windstoten van ongeveer windkracht 8. Recht op de wind waren toch nog twee halve zeilen nodig om het schoepenrad

lekker rond te krijgen. Door de windstoten was het wat tobben met het voorleggen van de zeilen, maar al snel kon de vang worden gelicht. De molen maakte tussen de 60 en 80 enden wat een prima gangetje was. In de vlaggen ging hij richting de 90 enden. Gemiddeld verzette de molen 50 m³ water per minuut naar de Binnenmaas. Harder malen had niet veel zin, omdat door het hoge peil van de Binnenmaas het schoepenrad het water later losliet en dat anders over de kop zou gooien. Het gemaal stond op een tiental meters afstand van de molen te stampen en kan onge-

veer 35 m³ water per minuut uitmalen. Die werd dus dik overtroffen door de molen: de oude machine deed het dus zo slecht nog niet.

De molen

De Poldersche Molen is gebouwd in 1749 ter vervanging van een kleine wipmolen. De molen is een dikke, ronde, stenen grondzeiler die zwart geteerd werd tegen waterdoorslag. De roeden zijn 28,60 meter, gemaakt door de firma Vaags, bouwjaar 2008.

De molen is eigendom van de Stichting Molens Hoeksche Waard die 10 molens in haar beheer heeft. Het stichtingsbestuur, de molenaars en medewerkers zijn allemaal enthousiaste vrijwilligers die zich inzetten voor het behoud van de molens voor ons nageslacht.

De boezem is vol

Na 6 uur malen kwam Dick van het Waterschap vragen of we alsjeblieft wilden stoppen. De Binnenmaas kwam op kritiek peil. Er waren extra pompen ingezet om het water de rivier in te krijgen en die konden het niet bijbenen. Op dat moment hadden we 26 centimeter van het peil afgemalen. De molen werd afgezeild en uit zijn werk gezet. Molenaar en molen hadden zich van hun beste kant laten zien. Het duurde nog het hele weekend voordat het peil van de Binnenmaas een beetje begon te zakken. Op zondag werd de Oostmo-

len van Mijnsheerenland ook nog ingezet om de polder Moerkerken droog te malen. De Oostmolen is de enige overgebleven wipmolen in de Hoeksche Waard.

Loflied

De inzet van de molens kwam in de lokale media na het plaatsen van een persbericht door het Waterschap. Dit inspireerde de amateurdichter Yvonne Mallander om er het volgende gedicht over te maken.

De oudjes draaien door

*een oude reus
in volle glorie
weet wanneer te zwijgen
zo nodig
weet hij te spreken
na 10 jaren van stilte
kon het noodgemaal
zijn draai weer vinden
tienduizenden liters water
pompte hij per minuut
de Binnenmaas in
waterstanden gezakt

zijn aanzien gestegen.*

Juridisch adviseur van het Gilde

DOOR: WILFRIED FELIKS

Sinds kort ben ik, Winfried Feliks uit Overasselt, juridisch adviseur van onze vereniging. Aan zo'n adviseur blijkt behoefte te zijn. Dat kan ik ook uit eigen ervaring volmondig onderschrijven met name bij het niet vrijwillig handhaven van de molenbiotoop.

Ik heb me gemeld, omdat ik het toepassen van het recht gewoon leuk vind. Na een gesprek met onze bezielende voorzitter Erik Kopp, was de slotsom dat mijn per-

soontje in het plaatje paste. Fijn, omdat ik hieraan dolgraag wil beginnen. Anderen, jullie, sterker maken of helpen, dat is wat mij voldoening geeft. Naast jurist ben ik ook er-

kend conflictbemiddelaar (registermediator). Zolang er gepraat wordt, is er een oplossing mogelijk. Mijn voorkeur gaat uit naar een oplossing die door de mensen zelf is vormgegeven. In dat geval zullen zij de uitkomst ook omarmen. Maar mocht dat niet lukken, dan is het niet anders: dan zal er naar de rechter gestapt kunnen worden.

Wat kan ik voor jullie betekenen

Neem contact met me op als je in de uitoefening van je bezigheden als molenaar aan

loopt tegen beperkingen in de breedste zin van het woord. Dan spreken we de zaak door en bekijken we wat er aan te doen is.

Vooraf nog wel even het volgende

Wacht niet tot er een uitslaande brand is. Dan wordt blussen wel erg moeilijk. Bij twijfel, neem contact met me op: juridisch@gildevanmolenaars.nl.

Ik ben er voor jullie...

Jan van Loenen (links) en Aalf Wijnia

Meer dan 40 jaar molenvrienden

Twee markante molenaars vierden eind oktober het heugelijke feit dat ze op 28 oktober 1982 geslaagd zijn voor het examen vrijwillige molenaar. Jan van Loenen (67) en Aalf Wijnia (60) zijn sinds hun opleidingstijd bevriend en zijn molenaars op twee standerdmolens in de regio Gelderland. Dit jubileum is een mooi moment om eens met beide molenliefhebbers te praten.

DOOR: KEES TIMMERS

Twee markante molenaars vierden eind oktober het heugelijke feit dat ze op 28 oktober 1982 geslaagd zijn voor het examen vrijwillige molenaar. Jan van Loenen (67) en Aalf Wijnia (60) zijn sinds hun opleidingstijd bevriend en zijn molenaars op twee standerdmolens in de regio Gelderland. Dit jubileum is een mooi moment om eens met beide molenliefhebbers te praten.

Wij zitten aan de koffie met Jan en Aalf in het molenonderkomen bij Den Olden Florus in Terschuur, de standerdmolen waar Jan sinds 1985 molenaar is. Er is een lekker windje en

de molen draait zonder zeil. Voor het gemak heeft Aalf zijn molenboekje meegenomen, waarin hij gedurende zijn opleiding nauwgezet zijn leerproces heeft bijgehouden.

Waardoor zijn jullie zo geboeid geraakt door molens?

Aalf spaarde vanaf zijn 10e jaar aanzichtkaarten van molens. Hij had zich al voor de opleiding opgegeven, maar was nog niet toegewezen aan een molen. Een leraar op de MTS adviseerde hem om eens op de Doesburgermolen (tussen Ede en Lunteren) te gaan kijken. Vanaf Nationale Molendag 1981 is hij niet

meer bij die molen weg geweest.

Jan is vooral gegrepen geraakt door het boek *Molens van Nederland* door Herman Besselaar dat in 1974 'boek van de maand' was. Hij startte in 1981 op de Walderveensemolen (tussen Barneveld en Scherpenzeel). Uit het molenboekje van Aalf blijkt dat zij elkaar voor het eerst op 27 februari 1982 op die stellingmolen ontmoetten. Er was direct een klik en de twee molenaars-in-opleiding besloten om samen het leren van de theorie op te pakken. Andere molenaars hoorden daarvan en sloten zich aan, totdat de huiskamer te klein werd. Een militair tehuis in de buurt bood voldoen-

de ruimte om met een grotere groep samen te leren.

Aalf: "Je zou kunnen zeggen dat we zelf onze theorie-opleiding organiseerden en dat deze leergroep de basis is geweest voor de theorie-avonden in de regio Gelderland."

Al herinneringen ophalend komen Jan en Aalf ook op een lang weekend met andere leerling-molenaars op de molen in Langweer. Iemand had veldbedjes geregeld en de dames en heren leerling-molenaars sliepen (gescheiden) twee nachten in de molen en bezochten verschillende molens in die buurt. Er was een bult wind, dus de pelmolen in Witmarsum was ook echt aan het pellen!

Molenweekend

Sinds 1983 trekken Jan en Aalf een weekend per jaar er op uit om in alle uithoeken van het land molens te fotograferen. Jan zit achter het stuur en Aalf de eerste jaren navigerend met kaarten op schoot. Ze hebben stevast twee zakken Engelse drop mee. Het is het doel van deze molenliefhebbers om alle molens op Nederlands grondgebied te fotograferen. Alle oudere foto's zijn ondertussen gedigitaliseerd en gedocumenteerd. Meestal worden er in zo'n weekend tussen 40 en 50 molens gefotografeerd en de verzameling is zo langzamerhand behoorlijk compleet. De weekenden worden nu door de twee vrienden vooral gebruikt om bij te praten.

Wedijver

Tussen de twee molenaars is enigszins sprake van wat wedijver wat betreft de ouderdom van de beide standerdmolens. Er zijn geschriften uit 1403 bekend waarin de Kallenbroeker molen is beschreven; die werd in 1977 omgedoopt tot Den Olden Florus. In de loop der eeuwen is er wel erg veel aan de molen vernieuwd, zeker bij de restauraties in 1965 en 1980. Van de Doesburgermolen is door onderzoek van de jaarringen van de standerd vastgesteld dat die rond 1620 is gekapt. Aalf en Jan hebben vrede met de uitspraak dat Den Olden Florus de oudste is, maar dat de Doesburger de meeste authentieke elementen heeft

Veranderingen

Op de vraag wat in hun ogen in die 40 jaar veranderd is, geven Jan en Aalf aan dat vooral de veiligheid en de regeltjes rond de molen wel veel meer aandacht vragen. Dat schiet soms wel wat door. Ook merken ze dat ze binnen het Gilde steeds minder molenaars kennen: er is minder onderling contact tussen de molenaars. Daarbij steken ze ook de hand in eigen boezem, want veel molenaars richten zich vooral op hun eigen molen. Ze hebben ook het idee dat leerling-molenaars over het algemeen op latere leeftijd beginnen met de opleiding. Soms zijn de molenaars-in-opleiding ouder dan de instructiemolenaar. Jan en

Aalf zijn heel positief over de twee jongerengroepen die in de molenwereld zijn ontstaan: De Molenjongeren en Jong Ambacht. Via dit soort groepen kunnen jonge molenliefhebbers met elkaar in contact komen en uitwisseling met leeftijdsgenoten draagt mogelijk bij tot behoud van hun interesse.

Hoe kijken jullie zelf naar het vervolg van jullie molenaars-loopbaan?

Jan geeft aan dat hij soms wel erg druk is met de zakelijke kant van de molen en de molenwinkel: die moet bijvoorbeeld regelmatig bevoorraad worden. Hij twijfelt of hij dat nog in lengte der dagen op kan brengen. Af en toe is hij wel wat jaloers op poldermolenaars ... Aalf heeft nog veel plezier in het ambacht. Er loopt een leuke groep molenaars rond op de Doesburgermolen. "Als ik gezond blijf, ga ik lekker door".

Ter afsluiting van het vraaggesprek lopen we nog even naar buiten om voor Den Olden Florus een foto van de jubilarissen te maken. Wat een prachtige, authentieke molens zijn die standerdmolens toch! De twee vrienden gaan de molen vangen, wegzetten en afsluiten. Het wordt zaterdag ook vast weer een lekker molendagje.

Even voorstellen: Erik Kateman

Een tijdje geleden heeft onze voorzitter, Erik Kopp mij gevraagd of ik de rol van Veiligheidscoördinator van hem zou willen overnemen. Daar heb ik natuurlijk niet lang over hoeven nadenken.

Op zaterdagen ben ik regelmatig actief als molenaar op de Benninkmolen. Dat is een van de drie molens die te vinden zijn in Doetinchem. Dus molens, daar kun je me wel voor wakker maken. Het zijn mooie historische werktuigen die ons veel handwerk uit handen gehaald hebben: leegpompen van de polders, malen van graan, maken van papier, slaan van olie en (wat minder bekend) het op gang houden van de ovens in Achterhoekse ijzergieterijen.

Soms is het best lastig om verstandig om te gaan met zo'n oude machine. Het is een werktuig dat al bedacht was ver voordat er zoiets was als een Arbowet. Maar met alle kennis en ervaring die er binnen het Gilde beschikbaar is bij molenaars en veiligheidscoaches lijkt het me leuk om daar een steentje aan bij te dragen. Ook wil ik zo hier en daar aan de buitenwereld uitleggen dat we dat ook echt kunnen: veilig werken met oude, historische werktuigen.

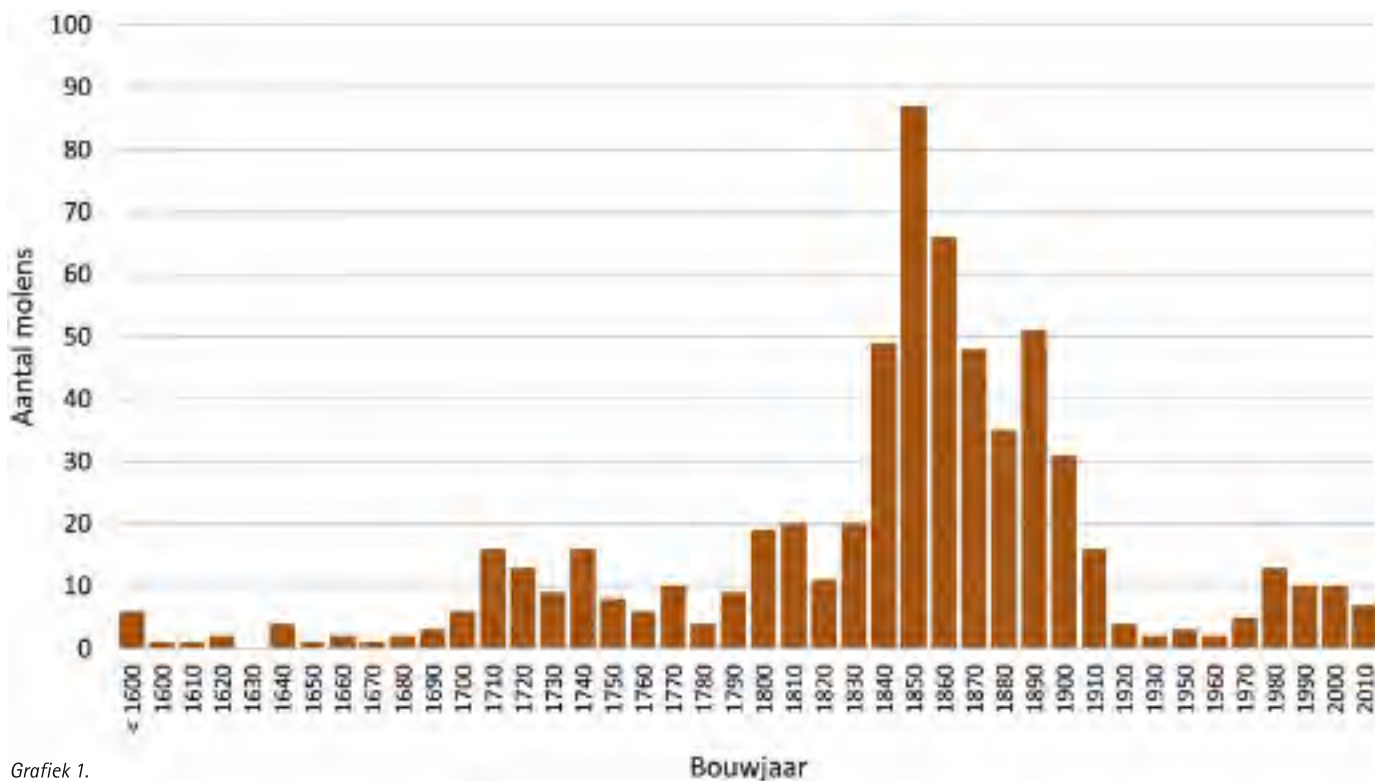
Ik ben te bereiken op veiligheid@gildevanmolenaars.nl en 06-2907071.

Korenmolens uit de 20^e eeuw

DOOR MARKO BARENDREGT

Grafiek 1.

Verdeling van het bouwjaar van de huidige windkorenmolens per tien jaar

In 1923 werd de vereniging De Hollandsche Molen opgericht tegen het in hard tempo verdwijnen van de wind- en watermolens in Nederland. Bijna honderd jaar later begon ik als molenaar-in-opleiding mee te draaien op de Sint Annamolens Keent in Weert. Deze molen stamt uit 1911 en dat is in de regio geen uitzondering. Alleen al binnen de gemeentegrenzen van Weert vinden we vier andere molens met een bouwjaar na 1900. In tegenstelling tot een wegwijnende industrie lijkt de molenbouw rond Weert in die jaren juist te floreren als nooit tevoren.

Bouwjaar van de huidige korenmolens

Als geboren en getogen Rotterdammer had het vooroordeel van het 'achtergebleven Limburg'. Dat is dan een gebied dat de industriële revolutie na anderhalve eeuw nog niet had bereikt en waar men nog steeds met windmolentjes speelde. Na tien jaar wonen in Limburg heb ik ook geleerd dat de werkelijkheid vaak ingewikkelder is dan de westerse vooroordelen. Het is dus tijd om eens dieper in het bouwjaar van onze korenmolens te duiken. Via de Molendatabase heb ik voor alle windkorenmolens in Nederland het bouwjaar erbij gezocht. Grafiek 1 geeft de verdeling per tien

jaar weer. Voor de 628 nog bestaande korenmolens zien we een duidelijke piek voor nieuwe molens in het midden van de 19^e eeuw en inderdaad een harde afname vanaf 1900.

Korenmolens uit de 19^e eeuw

Voordat we ingaan op de molens uit de 20^e eeuw is het aardig eens in te zoemen op de daaraan voorafgaande eeuw. We zien een toename aan nieuwe molens vanaf 1800 en vooral een snel stijgende lijn na 1830. Deels zal dit te maken hebben gehad met het afschaffen van de molendwang in de Franse Tijd. Sinds de Bataafse Republiek (1795) was het recht op de wind niet meer voorbehouden

aan de adel en mocht in beginsel iedere inwoner een molenbedrijf starten. Tegelijkertijd nam in de 19^e eeuw de bevolkingsgroei hard toe. Tussen 1800 en 1900 groeide de bevolking van Nederland van 2 naar 5 miljoen inwoners. Voor het voeden van al die nieuwe inwoners waren ook veel nieuwe korenmolens nodig.

Kanttekening

We moeten wel waken voor een vertekening in de gegevens. Er werden weliswaar veel molens gebouwd, maar dat waren zeker niet allemaal *nieuwe* molenbedrijven. Veel molens waren een vervanging voor een door brand of

storm verwoeste voorganger. We kijken hier alleen naar molens die nu nog bestaan en het bouwjaar van die voorgangers blijft daardoor buiten beschouwing. Je kunt op basis van deze grafiek dus niet afleiden dat er daadwerkelijk meer nieuwe molens gebouwd werden dan daarvoor, ook niet dat het totaal aantal actieve molenbedrijven toenam. Wel geeft het aan dat men tot het begin van de 20^e eeuw een nieuw te bouwen korenmolen nog altijd economisch winstgevend vond (hetzij als vervanging, hetzij als een nieuw molenbedrijf). En dit meer dan honderd jaar nadat de eerste stoommolen in Nederland verscheen (1776). Windmolens konden dus nog opmerkelijk lang concurreren tegen de opkomende mechanisatie.

Nieuwe korenmolens in de 20^e eeuw

Het aantal nieuwe molens nam weliswaar enorm af, maar toch vinden we nog altijd 53 molens die tussen 1900 en 1940 zijn gebouwd. Met uitzondering van Friesland, Zeeland en Zuid-Holland vinden we in alle provincies meerdere, nieuwe molens en dan vooral in Gelderland en Noord-Brabant. Opvallend is dat van de zes windkorenmolens die na 1900 in Limburg zijn gebouwd er zoals gezegd vijf in de gemeente Weert staan. De zesde vinden we daar vlakbij: in Roggel. Dat is geen mooie spreiding over de provincie, maar juist een opeenhoping in Midden-Limburg. Wat zou hier een verklaring voor kunnen zijn?

Woeste gronden

We vinden een mogelijke verklaring in het landschap van toen. Weert wordt nog altijd omringd door prachtige natuurgebieden. De heidevelden en zandverstuivingen stonden vroeger bekend als 'woeste gronden'. Woeste gronden waren onontgonnen gebieden en

niet bruikbaar voor de landbouw. Ze waren meestal gemeenschappelijk bezit en werden gebruikt door de omliggende dorpen voor bijvoorbeeld het sprokkelen van hout of het grazen van schaapskuddes. Heideplaggen werden gebruikt voor de mestbereiding in potstallen. Vanaf de 18^e eeuw werden veel woeste gronden ontgonnen voor de landbouw of het aanleggen van productiebos. In België werden gemeentes al vanaf 1847 bij wet verplicht woeste gronden te ontginnen. In Nederland kwam dit pas eind 19^e eeuw en vooral begin 20^e eeuw goed op gang. Maar liefst 93 procent van de 445.000 hectare heidegrond uit 1900 verdween: ontgonnen tot akkerland (30 procent), grasland (35 procent) en bos (23 procent).

Een logisch gevolg van de nieuwe akkerlanden moet welhaast een groter aanbod aan te malen graan zijn geweest en dus een grotere behoefte aan korenmolens. Ook het vee op de extra graslanden had behoefte aan veevoer. Zou het dan zo kunnen zijn, dat de laatste stuiptrekkingen van de molenbouw zich juist rond deze nieuwe ontginningen concentreerden?

Korenmolens en woeste gronden

Om dit idee verder uit te werken heb ik de plek van alle korenmolens ingetekend op een kaart van Nederland. Het resultaat zie je op de kaarten in de perioden tussen 1700 en 1800, tussen 1800 en 1850, tussen 1850 en 1900 en tussen 1900 en 1950. De kaart is uit 1892 van de Nederlandsche Heidemaatschappij die een groot deel van de ontginningen uitvoerde. Het toont de toenmalige woeste gronden in Nederland: hoe donkerder de kleur, hoe hoger het percentage onontgonnen gebied. De rode stippen geven de plekken aan van de korenmolens. Wat opvalt is dat de spreiding van de molens mooi overeenkomt

met de ontwikkeling van de ontginningen. De oudste molens van voor 1800 zijn vooral te vinden in de toen toegankelijke gebieden. Daarna zie je een verschuiving richting de woeste gronden waar de ontginning van heide en moeras een aanvang nam. De molens uit de 20^e eeuw zijn bijna uitsluitend in de voormalige woeste gronden te vinden of aan de randen daarvan. Het beste zou je moeten kijken waarom iedere molen is gebouwd om te bepalen of een nieuw aanbod van landbouwgrond inderdaad ten grondslag lag aan de beslissing voor het starten van een nieuwe windkorenmolen, voor zover dat is vastgelegd. Maar globaal genomen lijkt dat wel een van de achterliggende factoren te zijn.

Na de oorlog

Het is niet verwonderlijk, dat er in Nederland geen molens bestaan met een bouwjaar uit de jaren '40. Na de oorlog was het ook meteen gedaan met nieuwe, rendabele windkorenmolens. De allerlaatste stuiptrekkingen waren De Vier Winden in Vragender en de herbouw van Nootgedacht in Afferden (L) van molenbouwer Beijck. Beide molens werden in 1958 in gebruik genomen. Nootgedacht werd in de jaren '60 weer stilgezet en in het pakhuis onder de molen is nu een vakantiewoning. De Vier Winden maalt nog altijd ambachtelijk meel.

En de ontginningen van de woeste gronden? Ook die stopten in de jaren '60. De onontgonnen gronden zijn sinds 1964 bij wet beschermd als natuurgebied en zullen alleen om die reden al niet tot nieuwe windmolens leiden. Wel zien we vanaf 1980 weer een kleine opleving in de molenbouw. Dit betreft vooral uit nostalgie gebouwde kopieën van ooit verdwenen molens.

Windkorenmolens met een bouwjaar in de periode 1700-1799

Windkorenmolens met een bouwjaar in de periode 1800-1849

Windkorenmolens met een bouwjaar in de periode 1850-1899

Windkorenmolens met een bouwjaar in de periode 1900-1949

Hoe begon het ook alweer...

DOOR: ANJA NOORLANDER, tekst
DANIELLA DE HAAN, foto's

INSTAGRAM: @ODE_AAN_DE_MOLENAARS
@DANIELLADEHAAN.PHOTOGRAPHY

Toen Daan mij vroeg om samen te werken, had zij voor ogen om in één jaar alle foto's voor een boek bij elkaar te hebben. Toen begreep ik die wens, maar ik zag ook de onmogelijkheid. Ten eerste doen we dit project 'erbij'. We doen dit naast ons werk en een gezin. Daan heeft ook nog een eigen bedrijfje en ik mag in Kinderdijk op een molen wonen en malen. Ten tweede vraagt het ook veel van de molenaars en hun gezinnen. Het is voor hun een tijdsinvestering en een inbreuk op hun privéleven. Wij kunnen niet zomaar te allen tijden naar binnen rennen om foto's te maken. Ten derde hebben we nog nooit een boek uitgebracht. Ten vierde is tijd op een molen een eigenaardig fenomeen: voor je het weet, ben je uren verder. De tijd vliegt altijd voorbij! Dat

blijkt wel, want we zijn inmiddels jaren verder. Mijn dochter is volwassen geworden en ik ben inmiddels grijs. Daan verandert gewoon niet. Dat scheelt!

De boer op

Nu komt het minder leuke stuk van het maken van een boek. We zijn allebei minder bedreven in het op de markt krijgen van een boek. We moeten ontdekken wie onze lezer/koper van het boek is. Willen we het vooral aan toeristen verkopen?

Dat mag, maar eigenlijk is dat niet onze doelgroep. Aan molenaars zelf? Ja, maar er zijn ongeveer 150 molenaars die op een molen wonen en zij weten wel hoe het in elkaar zit. Molenaars die niet op een molen wonen, kunnen zich er wel een voorstelling van maken. 'Ode' is bedoeld om juist hun leven zichtbaar te maken.

Ode aan de Molenaars
kaartenset

Wat willen we

Daan en ik gaan terug naar wat onze bedoeling was. Dat is een duidelijke beeld neerzetten, zodat burgers gaan inzien dat het molenaarsleven niet alleen romantisch is. Wat vraagt de molen van molenaars en hun familie en vrienden? Het hooi gaat niet vanzelf van de ka af. De boot en schuren komen niet vanzelf in de teer. De molen blijft niet vanzelf warm. De molen wordt niet uit zichzelf bewoonbaar. De molen draait niet zonder molenaar.

De kwaliteit, daar komen we wel uit. Een ode kan niet op dun papier met een kwaliteit van lik-mijn-vestje. Geld eraan over houden, is sowieso niet de bedoeling. Maar als anderen er wel geld aan verdienen, voelt dat ook niet goed. Dus met welke partijen willen we in zee? Wie ziet het nut en de noodzaak, maar willen niet dat er groot geld wordt verdiend over de rug van molenaars. Ook niet dat Daan en ik onze onafhankelijkheid opgeven.

Het gaat niet vanzelf

We zijn de komende tijd druk op zoek gegaan naar weldoeners en geldschietters zonder winstbejag. We hebben de presentaties van het boek, onze pakken zijn gestreken en we zijn klaar om de wijde wereld in te trekken. We zijn op zoek naar die speld in de hooiberg, naar mensen of organisaties die molenaars deze Ode gunnen. Alle kleine beetjes helpen en daarom stonden we ook op 10 december op de Gildedag in Arnhem om ansichtkaarten te verkopen. De winst willen we gebruiken om wat aanloopkosten van het boek te dekken. We hebben nog setjes van 'onze' molenaars: ze kosten € 15 voor burgers en € 7,50 voor molenaars. Bestellen kan dus nog via de mail: odeaandemolenaars@gmail.com.

Wat we koesteren in dit ongemak en wat ons steunt, zijn de mooie foto's van fijne mensen en hun molens, hun verhalen, hun vriendschap.

Molenaar

DOOR: ADRIAAN HONIG

"Hoe gaat het met de molenaar", vroeg de uitbater van mijn stamcafé me onlangs. 'Molenaar' is blijkbaar zoals anderen mij nu beschouwen. Ik dacht terug aan de tijd dat ik in opleiding was. Na een arbeidzaam leven als leermeester was ik weer leerling. Iedereen

leefde met me mee met opbeurende opmerkingen als "Ben je nou nog niet klaar, hoe moeilijk kan het zijn?" Ondoordachte handelingen en het afleggen van examens wisselden elkaar af. Het leertraject was helder en goed opgebouwd. Dat wakkerde mijn nieuwsgierigheid verder aan naar hoe een molen werkt. Kennis en ervaring opdoen in alle seizoenen was een feest.

Karakter

Het werken op de molen heeft me dichter bij de natuur gebracht. Met mijn wangen de windrichting voelen voor het op de wind zetten van de molen. Gruwelen van ijzel met bevroren lijnen, zeilen en spekgladde stelling. Uitkijken naar onweerswolken. Maar ook het verjagen van kauwtjes die in het voorjaar oh zo graag de molen gebruiken als ideale nestelplaats en rotzooi maken op de kruivloer en de kapzolder. Elk seizoen op de molen heeft een ander karakter. In de zomerse hitte is de molen een coole gast bij wie het prettig fris en zonnig toeven is. Maar in de winter is die

coole gast kil en klam en loopt het zweet in kleine straaltjes langs zijn stenen muren. Ik heb het dan waterkoud en mijn hemd wordt net zo vochtig als de molen.

Goed nieuws

Eeuwen schaven aan het gaande werk van de molen heeft tot een uniek en geolied apparaat geleid. Elke keer als ik de vang licht, is het een wonder om te ervaren hoe al die wiel en rondsels geruisloos draaien. Molens zorgden ervoor dat wij land wonnen, droge voeten kregen en hielden. Honderden molens op een kluitje in de Zaan vormden het eerste industrieterrein van Europa en droegen bij aan onze welvaart. En nu ben ik zomaar ineens molenaar, verantwoordelijk voor het werken met zo'n oud werelderfgoed en verantwoordelijk voor ieders veiligheid op de molen. Dus antwoord ik de uitbater in mijn stamcafé: "Goed nieuws van het molenfront."

Molenprijs verhoogd naar € 100.000

DOOR: LUKK VAN TERM

In september kunnen moleneigenaren met een bijzonder project weer strijden om de VriendenLoterij Molenprijs 2023. De jubileumeditie kent dit jaar een extra grote hoofdprijs. De Hollandsche Molen nodigt moleneigenaren uit om groots te dromen en hun project aan te melden. Alle informatie over de voorwaarden staat op de website: molens.nl/deelname-molenprijs-2023.

De Molenprijs is een grote publieksprijs en bedoeld om zoveel mogelijk mensen bij het

molenveld te betrekken. Voor de deelnemers levert het lokaal en regionaal veel publiciteit op. Alle deelnemers gaan natuurlijk voor de winst, maar iedere stem is voor het project in ieder geval een euro waard. Ook merken deelnemers dat zij na deelname aan de Molenprijs makkelijker aan tafel komen bij andere geldverstrekkers, omdat is aangetoond dat het project leeft in de omgeving. Bovendien is samen strijden voor de Molenprijs heel goed voor het gevoel van saamhorigheid binnen het vrijwilligersteam rond de molen.

Ook molens midden in het veld of in een klein dorpje maken kans op de winst. Dat is door onder andere Stichting Midden- en Oost Groeningen afgelopen jaren overtuigend aangetoond. De molen in het kleine Noordbroek haalde een recordaantal van ruim 18.000 stemmen.

Dus waar wacht je op? Meld je aan voor de VriendenLoterij Molenprijs 2023!

Nationale Molendag feestelijker dan ooit

Dit jaar vieren we op 13 en 14 mei voor de 50ste keer Nationale Molendag. We hopen op meer bezoekers dan ooit. Alle molens die zich bij De Hollandsche Molen aanmelden, worden vermeld op de website. Zo kan het publiek zien waar ze op bezoek kunnen en wat er te doen is. Ook zorgt De Hollandsche Molen voor zoveel mogelijk landelijke publiciteit en voor ondersteuning aan molenorganisaties om hun molen extra onder de aandacht te brengen bij het publiek.

Voor moleneigenaren is het mogelijk wat extra budget aan te vragen voor bijzondere plannen om culturele activiteiten bij de molen te organiseren. Denk bijvoorbeeld aan een samenwerking met een koor, muziekvereniging of toneelgezelschap. Wil je meer weten? Neem dan contact op met Stephanie van Altena, s.vanaltena@molens.nl.

Jubileum van De Hollandsche Molen

Het zal jullie niet zijn ontgaan: dit jaar bestaat De Hollandsche Molen een eeuw! Dit eeuwfeest omvat verschillende jubileumactiviteiten, waaronder:

Molenfestival	Jubileumboek	NK Molenkruien
22 april 2023 Molen De Ster, Utrecht Podiumprogramma, met een molenmarkt	12 mei 2023 Molen De Roos, Delft Presentatie van het eerste exemplaar	?? juni 2023 Molen in de provincie Utrecht Wedstrijd om zo snel mogelijk een molen te kruien

Noteer de festiviteiten maar alvast in jullie agenda. Via onze website molens.nl houden we jullie op de hoogte van de bijzonderheden.

WORD MOLENAAR

DOOR: BAS DE DEUGD

Deze keer ben ik hartelijk ontvangen door Martijn Coenraads en zijn zoon Jip op de Opwettense Watermolen in Nuenen.

Opgegroeid in de omgeving van de Collse Watermolen zette Martijn als tienjarige zijn eerste stappen in die molen. Van het een kwam het ander en onder begeleiding van molenaar Van Bussel haalde hij zijn diploma voor watermolenaar. Om met het nieuwe olieslagwerk in deze molen te kunnen werken ging Martijn in de leer bij Holten's Molen in Deurne. Hier heeft hij geruime tijd met de wind gemalen.

Vanaf 2012 is hij de molenaar van de Opwettense Watermolen. De molen is een dubbele onderslagmolen die heeft gewerkt als koren-, olie-, zaag- en volmolen. In het kleine gebouw bevond zich de korenmolen en in het verleden ook de houtzaagmolen. Van de houtzaagmolen is alleen nog een deel van het drijfwerk aanwezig. In het grote gebouw bevonden zich de oliemolen en de volmolen. Alleen het aswiel is daarvan nog aanwezig. De molen heeft twee waterraderen. De korenmolen heeft het grootste rad met een doorsnee van 9,3 meter en dat is de grootste in Brabant. Het kleine rad meet 7,6 meter.

De namen van veel molenaars en knechts zijn in het hout gekerfd. De ouderdom van de molen valt niet te achterhalen. Mogelijk stamt hij uit de elfde eeuw en is hij gebouwd door monniken van de abdij van Sint-Truiden; anders dateert de molen wellicht van het begin van de dertiende eeuw. De molen is geschilderd door Vincent van Gogh.

In gesprek met Martijn vraag ik hem naar zijn zorgen als watermolenaar. "Als wij er als molenaars en organisaties niet achter de watermolens gaan staan dan ben ik bang dat er over 50 jaar veel watermolens niet meer kunnen malen. De belangen van watermolenaar en waterschap over het gebruik van het water staan soms ver uit elkaar. Het probleem is, dat ik het gevoel heb dat je er alleen voor staat. Er is te weinig ondersteuning of kennis. Ik ben vrijwillige molenaar en doe dit naast mijn werk. Ik kan omgaan met de molen, maar ik heb geen kennis over juridische zaken. We hebben nu het geluk dat we met ons drieën op de molen draaien. We kunnen onze kennis over deze zaken nu delen, maar we kunnen niet alle kennis in huis hebben. We hebben nu wel de watermolen-paspoorten, maar in de praktijk is het anders."

Deze schitterende molen is op de zondagmiddag geopend. Het restaurant is de gehele week geopend.

©2023 Het Gilde van Molenaars.

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische gegevensverwerking of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van Het Gilde van Molenaars.

Geef een eigen draai aan de molen!

Word molenaar!